

Het spel der overtuiging

Argumentatie over en legitimatie van het natuurbeleid bij ganzenbeheer en bomenkap

R.I. van Dam, Z.C.S. van Eldik, W. de Haas en A.E. Buijs

| WOT-Rapport 167

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Het spel der overtuiging

Dit WOT-rapport is gemaakt conform het Kwaliteitsmanagementsysteem (KMS) van de unit Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen University & Research.

WOT Natuur & Milieu voert wettelijke onderzoekstaken uit op het beleidsterrein natuur en milieu. Deze taken worden uitgevoerd om een wettelijke verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) te ondersteunen. WOT Natuur & Milieu zorgt voor rapportages en data voor (inter)nationale verplichtingen op het gebied van agromilieus, biodiversiteit en bodeminformatie, en werkt mee aan producten van het Planbureau voor de Leefomgeving zoals de Balans van de Leefomgeving.

Disclaimer WOT-publicaties

De reeks 'WOT-rapporten' bevat onderzoeksresultaten van projecten die kennisorganisaties voor WOT Natuur & Milieu hebben uitgevoerd.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Het PBL is een inhoudelijk onafhankelijk onderzoeksinstituut op het gebied van milieu, natuur en ruimte, zoals gewaarborgd in de Aanwijzingen voor de Planbureaus, Staatscourant 3200, 21 februari 2012.

Dit onderzoeksrapport draagt bij aan de kennis die verwerkt wordt in meer beleidsgerichte publicaties zoals Natuurverkenning, Balans van de Leefomgeving en andere thematische verkenningen.

Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Het spel der overtuiging

Argumentatie over en legitimatie van het natuurbeleid bij ganzenbeheer en bomenkap

Rosalie van Dam, Zoë van Eldik, Wim de Haas en Arjen Buijs

1 Wageningen Environmental Research

2 Wageningen University

BAPS-projectnummer WOT-04-010-037.16

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, december 2025

WOT-rapport 167

ISSN 1871-028X

DOI 10.18174/697973

Referaat

Dam, R.I. van, Z.C.S. van Eldik, W. de Haas en A.E. Buijs (2025). *Het spel der overtuiging; Argumentatie over en legitimatie van het natuurbeleid bij ganzenbeheer en bomenkap*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOT-rapport 167.

Dit rapport onderzoekt hoe het natuurbeleid in Nederland zijn legitimiteit verkrijgt en welke rol de vorm en inhoud van de argumentatie daarin spelen. Legitimiteit is niet objectief vast te stellen maar wordt sociaal gegund. Doordat er uiteenlopende ideeën bestaan over natuur, ontstaan er conflicten. Via een dramaturgische analyse van twee casussen – ganzenbeheer in de Hoeksche Waard en bomenkap in Schoorl – wordt onderzocht welke rol de vorm en inhoud van de argumenten spelen en hoe die zich verhouden tot juridische, democratische en maatschappelijke vormen van legitimiteit. De combinatie van inhoud en vorm blijkt cruciaal, en daarbij hebben assertieve en defensieve strategieën verschillende effecten op het vertrouwen van de betrokkenen en conflicten. Een belangrijke les is, dat aandacht voor de communicatieve vorm de overtuigingskracht van de inhoud versterkt en dat de keuze voor meerdere strategieën een brede legitimiteit bevordert.

Trefwoorden: natuurbeleid, argumentatieprocessen, dramaturgische analyse, ganzenbeheer, bomenkap, legitimiteit

Abstract

The game of persuasion: Argumentation and legitimisation of nature policy in goose management and tree felling cases.

This report investigates how Dutch nature policy obtains legitimacy. It specifically focuses on the role of the 'substance' of the argumentation and on the role of the communication and manifestation 'form' of the argumentation. Legitimacy cannot be established objectively, but is granted by society. Conflicts arise because there are differing views about what nature is. Through a dramaturgical analysis of two cases – goose management in the Hoekse Waard area south of Rotterdam and tree felling in the municipality of Schoorl – we investigate the part played by the communication form and substance of the arguments, and how they relate to legal, democratic and social forms of legitimacy. The combination of substance and form proved to be crucial, with assertive and defensive strategies having different effects on conflicts and the trust of those involved. An important lesson is that attention to the form of communication reinforces the persuasiveness of the substance and that pursuing multiple strategies fosters broad legitimacy.

Foto omslag: Ruut Wegman

Dit rapport is gratis te downloaden van <https://doi.org/10.18174/697973> of op www.wur.nl/wotnatuurenmilieu. WOT Natuur & Milieu verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten.

© 2025 **Wageningen Environmental**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 18 76; e-mail: rosalie.vandam@wur.nl

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (unit binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research),
Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 54 71, info.wnm@wur.nl, www.wur.nl/wotnatuurenmilieu.

Dit werk is gelicentieerd onder de Creative Commons CC-BY-NC licentie. Zie voor de licentievoorwaarden: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.nl>

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

WOT Natuur & Milieu aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Woord vooraf

Over hoe we de natuur beschermen en beheren in Nederland lopen de meningen uiteen. Regelmatig verschijnen in de media berichten over conflicten over het beheer van een natuurgebied of het beheer van soorten. Deze conflicten vormden de aanleiding voor dit rapport. Het Planbureau voor de Leefomgeving had de behoefte om te onderzoeken hoe de legitimiteit van natuurbeleid en -beheer in Nederland tot stand komt en welke rol de vorm en inhoud van de argumentatie daarin spelen. Het blijkt dat de verschillende vormen van legitimiteit van het natuurbeleid cruciaal zijn voor de ontwikkeling en uitvoering van dat beleid. Deze kennis is nodig voor toekomstige verkenningen en evaluaties van het natuurbeleid, vooral wanneer de legitimatie van het beleid in het geding is. Er is meer inzicht nodig in de argumenten en argumentatieprocessen die hierin een rol spelen en hoe we daar goed mee om kunnen gaan, om onder andere de-escalatie te voorkomen en goed te kunnen reageren op conflicten die zich voordoen bij de uitvoering van het beleid.

Dit rapport schetst daarom niet alleen een aanpak om deze conflicten te analyseren, maar biedt ook enkele concretere handvatten voor hoe beleidsuitvoerders zulke conflicten kunnen voorkomen of de-escaleren, of hoe ze daar beter mee kunnen omgaan.

Irene Bouwma
Contactpersoon WOT Natuur & Milieu

Inhoud

Samenvatting	9
Summary	11
1 Argumentatieprocessen in ontwikkeling en uitvoering natuurbeleid	13
1.1 Introductie	13
1.2 Doel- en vraagstelling	13
1.3 Leeswijzer	14
2 Methode onderzoek	15
2.1 Opstellen conceptueel kader	15
2.2 Selectie casussen	15
2.3 Dataverzameling	16
2.4 Data-analyse	16
3 Conceptueel kader	17
3.1 Legitimiteit	17
3.2 Dramaturgische analyse	18
3.3 Framing als strategisch gebruik argumentaties	19
3.4 Soorten argumenten die bij framing worden gebruikt	20
3.5 Vorm van argumentatie	22
3.6 Effect – gevolgen voor verhoudingen tussen actoren	23
4 Ganzenbeheer Hoeksche Waard: bescherming of bestrijding?	24
4.1 Beschrijving spel	24
4.2 Sleutelscène 1: Acties Animal Rights in agrarisch gebied	26
4.3 Sleutelscène 2: Ganzenverjaagpilot	29
4.4 Gebruik en proces argumenten	31
4.5 Conclusies ganzenbeheer Hoeksche Waard	34
5 Schoorl: duinbossen of stuifduinen	36
5.1 Beschrijving spel	36
5.2 Sleutelscène 1: protestbijeenkomst in kerkje Groet	37
5.3 Sleutelscène 2: burgerinitiatief naar provincie	40
5.4 Gebruik en proces van argumenten	42
5.5 Conclusies	44
6 Conclusies	45
6.1 Inhoudelijke argumenten	45
6.2 Vorm van argumenten	45
6.3 Legitimiteit en processen van argumentatie	46
6.4 Discussie	47
6.5 Lessen	47
Literatuur	49
Verantwoording	51

Samenvatting

Inleiding en vraagstelling

Dit rapport gaat in op processen rondom de legitimiteit van het Nederlandse natuurbeleid. Legitimiteit is niet objectief vast te stellen, maar moet door mensen gegund worden en dat maakt het complex. Discussies en conflicten over natuurbeleid hebben vaak te maken met verschillen in opvattingen over wat natuur is. Inzicht in de argumenten, processen van argumentatie en legitimiteit (juridisch, democratisch, maatschappelijk) kan bestuurders helpen bij het voorkomen en de-escaleren van legitimiteitsissues of om te gaan met conflicten. Daartoe gaan we op zoek naar antwoorden op de vraag: *Welke inzichten biedt de analyse van de vorm en inhoud van argumentatieprocessen voor het formuleren en communiceren van een handelingsperspectief voor overheden ter bevordering van de legitimiteit van natuurbeleid?* Dit doen we aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke typen argumenten en argumentatieprocessen zijn er te onderscheiden in natuurbeleidsprocessen en hoe worden ze ingezet in het natuurbeleid?
2. Wat is de relatie tussen de vorm en de inhoud van argumentatieprocessen?
3. Wat is het verband tussen deze verschillende typen argumenten en argumentatieprocessen en de verschillende vormen van legitimiteit?
4. Welke lessen volgen hieruit?

Methode van onderzoek en conceptueel kader

Na een verkenning van de relevante literatuur en mogelijke methodieken is besloten tot een dramaturgische analyse, waarbij er in processen sleutelmomenten worden gekozen, om dieper in te zoomen op de interactie tussen argumenten en de interactie tussen vorm en inhoud. Vervolgens hebben we voor twee casussen uitgekozen: ganzenbeheer in De Hoeksche Waard en bomenkap in Schoorl. In beide casussen ging het om een type natuurbeleid dat emoties en polarisatie oproept en beide zaten in een fase voorbij de piek van de onrust, waardoor reflectie mogelijk was. Verder betreft het casuïstiek die regelmatig voorkomt en daarmee ook relevant is voor andere situaties. De casussen verschillen van elkaar qua type natuuropgave en type betrokken actoren. Verder betreft het een eerder beschreven en een nieuwe casus waarover voldoende informatie te vinden is. Voor de casus over bomenkap is gebruikgemaakt van eerder onderzoek door een van de auteurs, hebben er diverse veldbezoeken plaatsgevonden met studenten en is gesproken met respondenten van provincie Noord-Holland, Staatsbosbeheer en actievoerders. Voor de casus over ganzenbeheer is gesproken met een agrariër, leden van de wildbeheereenheid Animal Rights, de Dierenbescherming en provincie Zuid-Holland. De gesprekken zijn opgenomen en woordelijk uitgewerkt.

Per casus zijn er twee sleutelmomenten (sleutelscènes) gekozen die samenhangen met de dynamiek van de casus (bijvoorbeeld het moment waarop de discussie van richting verandert) en die aan een plek (in het proces of fysiek) gekoppeld zijn, waarbij er zowel over de inhoud als de vorm van de argumentatie iets te zeggen valt. Daarnaast is het van belang dat er een relatie is met een of meer vormen van legitimiteit. De sleutelscènes zijn beschreven aan de hand van de volgende aspecten: de stijl van argumenteren, de inhoud van de argumenten en het effect ervan op de verhoudingen tussen de actoren.

Essentieel voor een dramaturgische analyse is het herkennen van framing. Framing is een overtuigingstechniek waarbij woorden en beelden zo gekozen worden dat slechts enkele aspecten van de werkelijkheid belicht worden. Voor de analyse van de inhoud van de argumentatie (de argumenten) zijn zeven soorten argumenten onderscheiden. Het gaat om argumenten die zich beroepen op: (1) duurzaamheid, (2) inspiratie en schoonheid, (3) identiteit en traditie, (4) gelijkheid en rechtvaardigheid, (5) vrijheid en de vrije markt, (6) effectiviteit en efficiency en (7) verplichtingen (juridisch, bestuurlijk, beleidsmatig).

Om de vorm te kunnen meenemen in de analyse is uitgegaan van psychoanalytisch onderzoek naar *impression management*. Op basis daarvan wordt een aantal argumentatietactieken, assertieve en defensieve, in kaart gebracht, inclusief de visuele aspecten die hierbij een rol spelen. Ten slotte is onderzocht

welke effecten argumentatie en framing hebben op de verhoudingen tussen de actoren. Het gaat met name om de vraag of de argumentatie dichotomiserende (scheidende) of de-dichotomiserende (verbindende) effecten heeft gehad.

Conclusies

Beide casussen laten een *verscheidenheid aan soorten argumenten zien*: alle zeven argumenttypen zijn in de casussen terug te vinden. Er zijn wel verschillen in nadruk: bij de casus over bomenkap ligt de nadruk meer op 'duurzaamheid' en 'inspiratie en schoonheid'. Bij de casus over ganzenbeheer meer op 'efficiency' en 'juridische kaders'. Binnen de casussen *verschilt de interpretatie van de inhoudelijke argumenten per actor*. Argumenten van duurzaamheid pleiten volgens de ene actor vóór en volgens de andere actor tegen de jacht of vóór of tegen bomenkap. Waar het gaat om bomenkap, hanteert de actiegroep het duurzaamheidsargument specifiek, terwijl de terreinbeheerder aanhaakt bij een 'groter ecologisch verhaal'. *Argumenten worden aangepast aan de situatie*, ze verschuiven in de tijd en in bepaalde mate ook per gremium. Dat wordt als ingewikkeld en soms als niet integer ervaren. Partijen verschillen hierbij in perspectief: Staatsbosbeheer (bomenkap) vindt dat de eigen argumenten niet zijn veranderd maar dat ze duidelijker zijn geworden.

Argumenten worden in verschillende vormen gegoten, bijvoorbeeld protest en samenwerking, en zijn vaak assertief. Verschillende *actoren* geven aan dat juist de vorm, 'de manier waarop', hen stoort, maar ook tot effect leidt. Dat geldt met name voor protest. *Vooraf combinaties van verschillende vormen van argumentatie lijken effectief*. Ook zorgen *verschillende communicatiestrategieën voor een onevenredige representatie van perspectieven*. Met name de protesterende partijen hebben vaak een zeer actieve communicatiestrategie, die indruk maakt en bovendien de suggestie werkt dat het een grote groep betreft. In beide casussen is er sprake van een conflictsituatie en daarmee kan alles overziend gezegd worden dat er in beide situaties sprake is van dichotomiserende effecten. Daarbij lijkt het erop dat inhoudelijke argumenten soms dichotomiserend werken, maar dat de *vorm een versterkende dichotomiserende werking kan hebben*.

In de casus over ganzenbeheer wordt vooral een beroep gedaan op maatschappelijke en juridische legitimiteit (protest en intimidatie; met ook juridische uitwerkingen) en af en toe op democratische legitimiteit (aanhaken op bredere discussies over de omgang met dieren). In de casus over bomenkap speelt met name de maatschappelijke legitimiteit een rol in het eerste beschreven sleutelmoment en de democratische legitimiteit in het tweede. *De inhoud en vorm van de argumentatie lijken gerelateerd aan verschillende actoren, maar ook aan verschillende soorten legitimiteit. Zo lijkt de argumentatie rondom maatschappelijke legitimiteit veelal een assertieve vorm te hebben en heeft argumentatie rondom democratische en juridische legitimiteit vaak een meer defensieve vorm*. Bij de assertieve vormen spelen (sociale) media een belangrijke rol vanwege hun grote bereik, zeker als inhoudelijk wordt aangehaakt bij landelijke discussies. Dit laatste gaat ook op voor juridische en democratische legitimiteit.

Lessen

- **Vorm maakt uit – aandacht voor de vorm geeft (meer) betekenis aan de inhoud.** Analyses en reacties in de natuurbeleidsp praktijk zijn veelal inhoudelijk ingestoken. Wij pleiten voor meer aandacht voor de vorm. Wie wil overtuigen, kent niet alleen de inhoud maar kan ook overweg met de vorm. Dit kan zich bijvoorbeeld manifesteren in de gekozen wijzen van contact en communicatie.
- **Een combinatie van inhoudelijke argumenten en verschillende vormen van argumentatie, die tevens een beroep doen op verschillende soorten legitimiteit, lijkt succesvol.** Actiegroepen kiezen hun inhoudelijke argumenten al naar gelang het ingeschatte effect, en hetzelfde geldt voor de vorm waarin de argumenten gegoten worden en op welke legitimiteit een beroep wordt gedaan. En als dit heel succesvol is, dan levert het voor overheden vragen op in hoeverre de maatschappelijke legitimiteit breed ter discussie staat of dat het slechts om een kleine groep gaat. Juist combinaties van inhoudelijke argumenten, die ook verschillende vormen kennen en die een beroep doen op verschillende soorten legitimiteit, lijken succesvol. Dit hoeft overigens niet binnen één partij te gebeuren, je ziet ook voorbeelden van een combinatie van actoren, waarbij de ene actor protest voert en de maatschappelijke opinie activeert en de andere actor juist de samenwerking opzoekt.

Summary

Introduction and research questions

This report examines the processes of legitimising Dutch nature policy. Legitimacy cannot be established objectively, but has to be granted by people and that makes it complex. Discussions and disagreements about nature policy are often rooted in different views about what nature is. Understanding the arguments and the processes of argumentation and legitimacy building (legal, democratic, social) can help public officials prevent and de-escalate legitimacy issues and defuse conflicts. To this end, we looked for answers to the following question: *What insights does analysing the form and substance of argumentation processes provide for formulating and communicating a course of action that government authorities can pursue to foster the legitimacy of nature policy?* We did this by exploring the following research questions:

1. What types of arguments and argumentation processes can be identified in the formulation and delivery of nature policy and how are they used?
2. What is the relation between the form and substance of argumentation processes?
3. What is the connection between these different types of arguments and argumentation processes and the different forms of legitimacy?
4. What lessons can be drawn from this?

Research method and conceptual framework

After a review of the relevant literature and possible methods, we decided to perform a dramaturgical analysis in which key moments in processes were selected to dive deeper into the interaction between arguments and the interaction between form and substance. We then selected two case studies: goose management in the Hoekse Waard area south of Rotterdam and tree felling in the municipality of Schoorl. Both cases involved a type of nature policy that arouses emotions and polarises opinions, and both were beyond the stage of peak dissent and protest, thus allowing some room for reflection. They are also representative of situations that occur regularly and therefore have wider relevance. The cases differ in the type of nature conservation objective and the type of players involved. Also, one case has been previously recorded and the other is a new case about which sufficient information is available. For the tree felling case, use was made of previous research by one of the authors, various field visits were made with students, and interviews were held with representatives from the Province of Noord-Holland, Staatsbosbeheer (the government conservation management agency) and protesters. For the goose management case, interviews were held with a farmer, members of the Animal Rights game management unit, the Dutch Society for the Protection of Animals (*Dierenbescherming*) and representatives from Province of Zuid-Holland. The interviews were recorded and transcribed.

For each case, two key moments (key scenes) were selected that capture the dynamic of the case (for example, the moment that the debate changed course), that are linked to a place (in the process or a physical place) and that say something about both the substance and the form of the argumentation. They also had to relate to one or more forms of legitimacy. The key scenes were described, focusing on the following aspects: the style of argumentation, the substance of the arguments and their effects on the relationships between players.

An essential part of a dramaturgical analysis is recognising framing. Framing is a persuasion technique in which words and images are chosen in such a way to highlight only certain parts of reality. Seven types of arguments were selected for the analysis of the substance and form of the argumentation (the arguments). These arguments were based on the following principles: (1) sustainability, (2) inspiration and beauty, (3) identity and tradition, (4) equality and justice, (5) freedom and the free market, (6) effectiveness and efficiency and (7) obligations (legal, administrative, policy-related).

The form of the arguments was included in the analysis by means of psychoanalytic impression management. From this, a number of argumentation tactics, assertive and defensive, were identified, including associated visual aspects. Lastly, we examined the effects that the argumentation and framing had

on the relationships between the players, particularly whether or not the argumentation had dichotomising (divisive) or de-dichotomising (unifying) effects.

Conclusions

Both cases *show a diversity of arguments*: all seven types of argument could be found in the cases. There were differences in emphasis, though. In the tree felling case, the emphasis was on 'sustainability' and 'inspiration and beauty'. In the goose management case, the emphasis was more on 'efficiency' and 'legal frameworks'. In both cases, *the players interpreted the substantive arguments differently*. Sustainability arguments were interpreted as supporting hunting by some and as opposing hunting by others, and in the other case as supporting or opposing tree felling. In the tree felling case, the protest group made specific use of sustainability arguments, whereas the site manager drew on a 'wider ecological case'. *Arguments were adapted to the situation* and shifted in time and to a certain extent between groups. This was perceived as complicating and sometimes as lacking integrity. Players had different perspectives on this. For example, Staatsbosbeheer (tree felling) believed that its own arguments did not change, but became clearer.

Arguments were couched in different forms, such as protest and cooperation, and were often assertive. Various *players* indicated that it was the form, 'the way in which', that aggravated them, but that it was also effective. This was particularly the case for protest. *Combinations of different forms of argumentation appeared to be particularly effective*, while *different communication strategies led to a disproportional representation of perspectives*. The protesting parties, in particular, often had a very active communication strategy, which made an impact and created the impression that they were a large group. In both cases there was a degree of conflict and, in general, it can be said that there were dichotomising effects in both cases. It seems that substantive arguments sometimes had a dichotomising effect, but that *the form can reinforce the dichotomising effect*.

In the goose management case, the arguments appealed mainly to social and legal legitimacy (protest and intimidation, with legal implications) and occasionally to democratic legitimacy (drawing on the wider debate about the treatment of animals). In the tree felling case, social legitimacy was an important theme in the first key moment and democratic legitimacy in the second. *The substance and form of argumentation seemed to be related to different players, but also to different types of legitimacy*. For example, *the argumentation around social legitimacy often took on an assertive form and the argumentation around democratic and legal legitimacy often took on a more defensive form*. Social media were important in the assertive forms because of their wide reach, especially when the substance tied in with national debates. This also applied to legal and democratic legitimacy.

Lessons

- **Form matters – attention to the form gives more meaning to the substance.** Analyses of reactions to the implementation of nature policies are often based on the substance of arguments. We argue for more attention to the form. To persuade others, you not only need to know the substance of your argument, but also to be able to shape the form of the argument, for example by choosing the methods for contact and communication.
- **A combination of substantive arguments and different forms of argumentation, which also appeal to different types of legitimacy, seems to be successful.** Protest groups choose their substantive arguments according to the effect they think they will have; the same goes for the form in which the arguments are presented and the type of legitimacy that is invoked. If this is highly successful, government authorities are then faced with the question of how far social legitimacy is being questioned and how much support a group has. The most successful arguments appear to be combinations of substantive arguments that take different forms and which appeal to different types of legitimacy. This does not have to be restricted to arguments made by single parties; there are also examples of combinations of players in which one player protests and activates public opinion while the other player takes a cooperative approach.

1 Argumentatieprocessen in ontwikkeling en uitvoering natuurbeleid

1.1 Introductie

De afgelopen jaren is het natuurbeleid regelmatig ter discussie komen te staan. Discussies en conflicten over de ontwikkeling van natuur hebben te maken met verschillende opvattingen over wat natuur is en over hoe natuurontwikkeling en natuurbescherming aangepakt moeten worden (Buijs en Boonstra, 2020; Bokhorst, 2014). Deze rapportage gaat in op de argumentatieprocessen die een rol spelen in de legitimiteit van het natuurbeleid in Nederland.

De keuze voor een focus op argumentatieprocessen komt voort uit een studie over de dynamiek rond de verschillende legitimiteiten van natuurbeleid (Van Dam et al., 2024). Daaruit kwam naar voren dat deze processen een cruciale rol spelen in de ontwikkeling en uitvoering van natuurbeleid. Er zijn aanwijzingen dat mensen zich het liefst aansluiten bij het type argumenten dat voor hen relevant is. Naast aandacht voor de inhoud van de argumenten lijkt ook de vorm een belangrijk aspect te zijn in de ervaren legitimiteit en overtuigingskracht van de betrokken actoren. Onder de vorm van de argumentatie verstaan we hier de gekozen manier van communiceren, die kan variëren van het sturen van een brief tot het organiseren van een protestmars en alles wat daartussen zit. We vermoeden dat de manier van argumenteren cruciaal is in de totstandkoming van legitimiteit.

In controversiële situaties worden vaak verschillende argumenten en verschillende stijlen van argumentatie gebruikt en deze worden benut (of uitgebuit – afhankelijk van hoe je ernaar kijkt) in debatten over de legitimiteit van het beleid. Voor bestuurders is het essentieel om de verschillende argumentatievormen te herkennen, te erkennen en te gebruiken. Hoe kunnen ze daar goed mee omgaan? Meer inzicht in welke argumenten en processen van argumentatie in welke legitimiteitsgremia (juridisch, democratisch, maatschappelijk) een rol spelen en hoe daar goed mee om te gaan is wenselijk om beter te kunnen inspelen op legitimiteitsissues, of het nu gaat om het voorkomen van, de-escaleren van of omgaan met conflicten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Deze studie beoogt meer zicht te krijgen op verschillende typen argumenten en processen van argumentatie en hoe die de interactie tussen de verschillende vormen van legitimiteit kunnen beïnvloeden. Er wordt dus niet alleen gekeken naar de inhoud van de argumenten, maar ook naar de vorm waarin deze argumenten naar voren worden gebracht. De studie dient niet zozeer om in kaart te brengen wie meer gelijk heeft, maar meer om duidelijk te krijgen hoe vorm en inhoud in de praktijk van natuurbeleid en -ontwikkeling worden ervaren en invloed uitoefenen. Wat kunnen we leren van de praktijk en wat kunnen we daar vervolgens van meenemen bij het formuleren en communiceren van een handelingsperspectief?

Centrale vraag: Welke inzichten biedt de analyse van de vorm en inhoud van argumentatieprocessen voor het formuleren en communiceren van een handelingsperspectief voor overheden ter bevordering van de legitimiteit van natuurbeleid?

Deze centrale vraag omvat de volgende vier onderzoeksvragen:

1. Welke typen argumenten en processen van argumentatie zijn er te onderscheiden in natuurbeleidsprocessen en hoe worden ze ingezet?
2. Wat is de relatie tussen de vorm en de inhoud van argumentatieprocessen?
3. Wat is het verband tussen deze verschillende typen argumenten en argumentatieprocessen en de verschillende vormen van legitimiteit?
4. Welke lessen volgen hieruit?

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de methode van onderzoek. In Hoofdstuk 3 volgt het conceptueel kader, met aandacht voor de diverse soorten legitimiteit, een dramaturgische analyse en een beschrijving van de theorie over de inhoud en vorm van argumentatie. In de hoofdstukken 4 en 5 volgen een casus over ganzenbeheer in de Hoeksche Waard en een casus over bomenkap in Schoorl. Dit rapport besluit met conclusies die kunnen worden getrokken uit de beantwoording van de onderzoeksvragen, resulterend in aanknopingspunten voor een handelingsperspectief voor overheden.

2 Methode onderzoek

In dit onderzoek proberen we inzichten te vergaren in het gebruik van argumenten. Welke argumentatie is gebruikt? Door wie? Met welk doel en op welke manier? En wat is het effect ervan op het handelen en denken van de andere betrokken partijen? Daartoe hebben we een aantal onderzoeksactiviteiten uitgevoerd.

2.1 Opstellen conceptueel kader

We zijn gestart met een literatuurstudie naar theorieën en methoden om verschillende typen argumenten en argumentatieprocessen in relatie tot vormen van legitimiteit te onderzoeken en zichtbaar te maken. Daarbij is aandacht geweest voor zowel de inhoud van de argumenten als de vorm van de argumentatie. Na een verkenning van mogelijke methodieken hebben we gekozen voor een dramaturgische analyse, waarbij er in processen sleutelmomenten worden gekozen om dieper in te zoomen op de interactie tussen argumenten en de interactie tussen vorm en inhoud. Dit alles heeft geleid tot een conceptueel kader, dat in hoofdstuk 3 nader wordt beschreven.

2.2 Selectie casussen

Vanwege beperkte onderzoeksmogelijkheden was aanvankelijk het idee om de methodiek van *revisiting cases* te hanteren en dus casussen te selecteren over natuurbeleidsprocessen uit eerder onderzoek. Na een eerste inventarisatie van een tiental mogelijke casussen is in overleg met de opdrachtgevers gekozen voor één revisited casus en één nieuwe casus, die nog niet eerder sociaal-wetenschappelijk was onderzocht door de betrokken projectleden. De twee casussen zijn: ganzenbeheer in de Hoekse Waard en bomenkap in Schoorl.

Omdat het hier om kwalitatief onderzoek gaat, waarin wordt gezocht naar verschillende soorten argumentatie, is gekozen voor twee casussen die niet overlappen, maar die samen een zo breed mogelijk beeld geven. De volgende selectiecriteria hebben een belangrijke rol gespeeld bij de inventarisatie van mogelijke casussen en de keuze voor de twee genoemde casussen:

- Is er sprake van natuurbeleid dat gevoelig ligt en (maatschappelijke) emoties oproept, maar waarbij de piek van emoties al voorbij is en er teruggeblikt kan worden?
 - Bomenkap en ganzenbeheer zijn beide vormen van natuurbeheer die emoties oproepen. Het onderzoek werd uitgevoerd op het moment dat de emoties in Schoorl en De Hoeksche Waard al enigszins waren bedaard.
- Gaat het om een casuïstiek die regelmatig voorkomt?
 - Onrust over bomenkap komt veelvuldig voor, evenals onrust over faunabeheer en meer specifiek ganzenbeheer.
- Is er sprake van verschillende casuïstieken voor wat betreft
 - natuuropgave
 - Bomenkap en ganzenbeheer verschillen in natuuropgave en -maatregelen.
 - betrokken actoren
 - Verondersteld wordt dat bij de bomenkap in Schoorl met name burgers betrokken zijn en dat er bij ganzenbeheer in de Hoeksche Waard ook een landbouwbelang speelt en boeren betrokken zijn.
 - nadruk op verschillende vormen van legitimiteit
 - Verondersteld wordt dat bij faunabeheer het gaat om juridische en (politiek-)democratische legitimiteit en bij bomenkap om maatschappelijke en democratische legitimiteit.

2.3 Dataverzameling

Vanwege de gekozen analysemethode, waarin het onderzoeken van sleutelmomenten centraal staat, staan we in de interviews met de respondenten uitgebreid stil bij deze momenten. Daarbij is het van belang dat deze respondenten in staat zijn iets over deze momenten te zeggen.

Aangezien de analyse van sleutelscènes belangrijke input oplevert voor onze totaalanalyse, hebben we hiervoor de volgende selectiecriteria geformuleerd:

- De dynamiek van de casus: er is in het proces bijvoorbeeld een ideaaltypisch moment waarop de discussie van richting verandert.
- Koppeling aan een plek: idealiter doen de twee sleutelmomenten zich voor op verschillende momenten of plekken (in het proces en/of 'fysiek').
- De verhouding tussen inhoud en vorm: niet alleen inhoudelijke argumenten zijn van belang, maar ook de stijl van argumenteren of de vorm waarin argumenten worden geuit. Idealiter manifesteert het eerste sleutelmoment zich in een andere vorm dan het tweede sleutelmoment.
- Er moet een relatie zijn met een bepaalde vorm of meerdere vormen van legitimiteit.

In het geval van de bomenkap in Schoorl kunnen we leunen op eerder onderzoek en hebben we met vier respondenten gesproken: twee medewerkers van provincie Noord-Holland, een medewerker van Staatsbosbeheer en een actievoerder. Ook heeft een van de auteurs gebruikgemaakt van eerder onderzoek (Buijs et al., 2017) en van diverse veldbezoeken met studenten tussen 2016 en 2020. In het geval van ganzenbeheer in de Hoeksche Waard hebben we met zes verschillende respondenten gesproken, waarbij met één respondent twee keer een gesprek is gevoerd. Het gaat om een agrariër, leden van de wildebeheereenheid Animal Rights, de Dierenbescherming en provincie Zuid-Holland. De gesprekken zijn opgenomen en woordelijk uitgewerkt.

2.4 Data-analyse

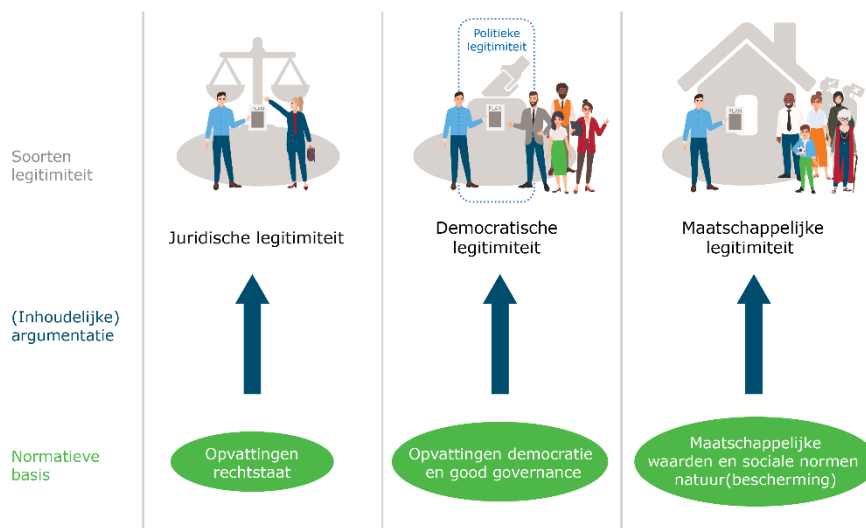
Voor de analyse van de sleutelmomenten is vanuit de literatuur een conceptueel kader opgesteld en is er een thematische analyse gedaan aan de hand van matrices voor zowel de inhoud als de vorm van de argumentatie. Hiermee worden de resultaten van de interviews op een systematische manier getypeerd en wordt duidelijk welke vormen van inhoud en welke vormen van argumentatie in de casus zijn voorgekomen. Dit vormt waardevol basismateriaal voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. In het volgende hoofdstuk komt dit kader inhoudelijk aan bod.

3 Conceptueel kader

3.1 Legitimiteit

In grote lijnen verwijst *legitimiteit van het natuurbeleid* zoals gezien in ons onderzoek naar *de mate waarin de macht of normstelling van de Nederlandse overheid gerechtvaardigd of gewettigd wordt geacht en wordt erkend en geaccepteerd door degenen op wie de macht of regels van toepassing zijn*. Legitimiteit van natuurbeleid is nastrevenswaardig, als fundament onder en beginsel voor het handelen van de overheid. Tegelijkertijd is legitimiteit complex, omdat er verschillende visies op bestaan en het begrip maatschappelijk wordt geconstrueerd. Legitimiteit is niet objectief af te leiden uit ondubbelzinnige uitgangspunten. Zij is ook niet maakbaar, maar komt tot stand: legitimiteit van beleid moet door mensen erkend en gegund worden.

We onderscheiden drie vormen van legitimiteit: juridische legitimiteit, democratische legitimiteit en maatschappelijke legitimiteit (Buijs en Boonstra, 2020). Juridische legitimiteit is gestoeld op wetten en regels en gebaseerd op breed gedeelde normen over de Nederlandse en Europese rechtstaat. Democratische legitimiteit heeft betrekking op alle onderdelen van het besluitvormingsproces en is daarmee breder dan het politieke proces in de Tweede Kamer of Provinciale Staten. Deze vorm van legitimiteit wordt gevoed door opvattingen over democratie en good governance. Maatschappelijke legitimiteit is gebaseerd op maatschappelijke acceptatie en wordt geconstrueerd door het beleid te beoordelen op basis van maatschappelijke waarden en sociale normen. In dit onderzoek zijn dat waarden en normen ten aanzien van natuur en natuurbescherming ('natuurverhalen').

Figuur 3.1 Verschillende vormen van legitimiteit en hun normatieve basis (Bron: Van Dam et al., 2024).

3.2 Dramaturgische analyse

'De hele wereld is een schouwtoneel en alle mensen zijn maar acteurs' laat William Shakespeare de melancholische edelman Jaques in zijn toneelstuk 'As you like it' zeggen (tweede akte, scène 7). Dit inzicht ligt ten grondslag aan de methodiek van de dramaturgische analyse.

Het woord 'drama' is afgeleid van het Griekse woord voor 'handeling' (van Veen & van der Sijs, 1997). Feitelijk is dit ook wat een toeschouwer van een toneelstuk waarneemt: acteurs die een aaneenschakeling van handelingen opvoeren. Maar alleen handelingen maken nog geen *goed* toneelstuk. Een goed toneelstuk geeft ons een bepaald gevoel. We voelen ons bijvoorbeeld ergens in herkend of erkend, of zelfs uitgedaagd om een situatie anders te beschouwen. Een goed toneelstuk plant een zaadje in ons hoofd. Een *geweldig* toneelstuk laat het zaadje groeien tot een nieuwe werkelijkheid.

Volgens Shakespeares *Hamlet* (akte 3, scène 2) is de doelstelling van toneel om de mens een spiegel voor te houden van de natuur. Geen natuur waar je bij het lezen van dit rapport misschien als eerste aan denkt, met bomen, planten en dieren, maar de natuur van de mens zelf. Voor Shakespeare is toneel een instrument om uiting te geven aan de manier waarop mensen een waarheid (belevenis) ontleen aan een situatie. Een toneelstuk is dus niet alleen een beeltenis van een handeling, het is ook een uitdrukking van *onze interpretatie van de betekenis van ons handelen*. Sterker nog, een toneelstuk geeft ons niet alleen inzicht in een situatie zoals die is, maar kan ons ook helpen bij het inzichtelijk maken van hoe een situatie zou kunnen zijn (Birch, 2019).

In dit onderzoek maken wij gebruik van de analogie van het theater om situaties en processen die zich hebben afgespeeld met betrekking tot natuurbeluid nader te analyseren. Deze aanvliegroute is geïnspireerd op het oorspronkelijk dramaturgisch raamwerk van Ervin Goffman (1978), maar dan gesitueerd in de eenentwintigste eeuw. Dat wil zeggen dat dezelfde principes nog altijd van toepassing zijn, maar dat het theater is veranderd. Wat Goffman *frontstage* noemde, kent inmiddels een nieuwe dimensie, namelijk die van het internet. Het theater is daarmee sneller en potentieel zichtbaarder geworden en het publiek is groter dan ooit tevoren.

Een dramaturgische analyse biedt de mogelijkheid om niet alleen de focus te leggen op wát mensen zeggen, maar ook op hóe ze iets zeggen, wáár ze iets zeggen en tegen wíe ze iets zeggen (Hajer, 2005 en 2009). We willen met behulp van termen uit de theaterwereld onderzoeken wat het dramatisch handelen betekent voor de impact van de argumenten en wat die impact weer betekent voor de legitimiteit die wordt toegekend aan de argumenten. Daarvoor blikken we terug op bepaalde 'scènes' die zich hebben afgespeeld. Als we deze scènes analyseren, kunnen we mogelijk iets zeggen over het toneelstuk dat rond het natuurbeluid wordt opgevoerd. De termen die we hierbij gebruiken, zijn opgenomen in tabel 3.1 en worden daarna verder toegelicht.

Tabel 3.1 Onderdelen van de dramaturgische analyse.

Het theater	Het sociale leven
Toneelstuk/spel	Het verloop van de sociale interactie (het spel der argumenten)
Scène	Fragment van de sociale interactie
Acteur	Individu (of instantie)
Rol	Gedrag
Publiek	Mensen die een individu (of instantie) observeren
Frontstage	De plek waar het optreden van een individu of instantie plaatsvindt
Backstage	Plek waar ontmoetingen tussen mensen plaatsvinden buiten het zicht van de frontstage.
Off stage	De afwezigheid van actoren en handelingen waarvan je mogelijk had verwacht dat die aanwezig zouden zijn.

Scènes

In dit onderzoek kijken we naar verschillende scènes, afgeronde onderdelen in een langer, meerjarig proces van actie en reactie (het spel). Een scène is concreet en geeft nieuwe betekenis aan een proces. In een scène is sprake van een spreker, een aangesprokene en het publiek (de dramaturgische setting). In een scène is sprake van een argumentatie, met een claim over een onderwerp en een beroep op een opvatting, principe of emotie. Een voorbeeld van een argumentatie: ganzen mogen niet worden afgeschoten, want het zijn net als mensen levende wezens met gevoel. Daarin is de claim dat je ganzen niet mag afschieten en het beroep (in dit geval een beroep op gelijkheid) dat ganzen net als mensen levende wezens zijn met gevoel.

Verder is de argumentatie intentioneel: men wil er iets mee bereiken ofwel de eigen doelstellingen ermee realiseren. De argumentatie is inhoudelijk en gaat over een onderwerp, maar kan verschillende vormen hebben en hoeft niet rationeel of beschaafd van karakter te zijn. De kern van wat er in een scène gebeurt, is dat door de argumentatie de verhouding tussen spreker, aangesprokene en publiek op de een of andere manier verandert. Zo kunnen de gezellig aangeschoven buurtbewoners door een planpresentatie veranderen in geharnaste actievoerders. Het proces is een aaneenrijging van scènes, en in dit onderzoek worden in elk van de casussen twee scènes uitgebreider bekeken.

Frontstage

De frontstage staat voor het podium van alle sociale interacties die zich *voor* het publiek afspelen. In ons onderzoek gaat dit vaak om de *uitvoering* van beleid. Als mensen het niet met de uitvoering eens zijn, wordt de discussie hierover vaak publiekelijk gevoerd. Veelal gaat het hier over maatschappelijke kwesties, waarbij de meningen flink kunnen polariseren en de dynamiek soms haast ongrijpbaar lijkt. De media spelen hierin een grote rol; zij bieden voor veel mensen een instrumentarium om hun mening aan een breder publiek te presenteren en daarmee als het ware 'op te schalen'. De manier waarop de media dit doen en de rol die zij daarin spelen, verschilt.

Backstage

In het kader van dit onderzoek betekent backstage: alle ontmoetingen buiten het publieke domein. Dit zijn dus kleine vormen van sociale interactie die vaak bedoeld zijn om het spel dat zich frontstage afspeelt te sturen. Backstage-gesprekken kunnen een grote impact hebben op de legitimiteit, juist omdat het toneelstuk zich buiten het zicht van het publiek afspeelt. Een bekend voorbeeld is achterkamertjespolitiek, waarbij mensen vaak het vermoeden hebben dat besluiten in het geheim worden genomen. De democratische legitimiteit hiervan wordt betwist.

Off stage

Off stage bevinden zich de actoren die mogelijk een rol kunnen spelen, maar dat niet doen. En het verwijst naar handelingen die niet plaatsvinden, maar wel invloed zouden kunnen hebben. De redenen daarvoor kunnen verschillen. Een landelijke dierenbeschermingsorganisatie doet bijvoorbeeld niet mee omdat er al een lokale natuurgroep actief is.

3.3 Framing als strategisch gebruik argumentaties

In dramaturgische scènes worden verschillende argumenten gebruikt. Die argumenten maken onderdeel uit van de frames die actoren hanteren om een situatie te **begrijpen en te** beschrijven. Het strategisch gebruik van dergelijke argumenten wordt vaak framing genoemd. Door middel van deze frames en argumenten trachten de actoren front stage en backstage debatten te beïnvloeden en gesprekspartners te overtuigen. Framing is een manier om informatie en argumenten te geven in een poging om anderen te overtuigen van de eigen visie. Het is een poging om overtuigingen en attitudes te koppelen aan emoties, om de mening van andere spelers te veranderen.

Frames en framing worden vaak gebruikt als analytische concepten in de literatuur over maatschappelijke conflicten (Schön & Rein, 1994; Lewicki et al., 2003) en er bestaan diverse definities van een frame. Dewulf et al. (2009) onderscheiden enerzijds een cognitieve benadering en anderzijds een communicatieve benadering. De cognitieve benadering ziet frames als noodzakelijke vorm in het denken om onbekende informatie te duiden en interpreteren. De communicatieve benadering ziet frames als instrument in de

interactie tussen mensen. Frames maken het mogelijk dat mensen elkaar begrijpen. Beide benaderingen gaan hiermee dieper dan de populaire opvatting dat frames strategisch ingezette verhalen zijn om de opvattingen van een ander in een zodanig daglicht te stellen, dat ze gunstiger of juist ongunstiger overkomen.

Deze studie gaat uit van de communicatieve benadering van framing. Deze meer sociaal-constructivistische benadering richt zich op de actieve constructie van frames in sociale interacties (Benford & Snow, 2000). Hierbij is veel aandacht voor de dynamiek van framingsprocessen en de mogelijkheden die actoren hebben om bepaalde interpretaties actief te promoten en daarmee de beeldvorming en eventueel ook de beleidsvorming te beïnvloeden. Deze communicatieve benadering sluit goed aan bij de dramaturgische benadering, zoals hierboven beschreven. Dit wordt verder versterkt door de aandacht voor het taalgebruik en de connotaties die specifieke termen oproepen (Gamson, 1992).

Het gaat bij onderzoek naar frames en framing niet om de vraag of verhalen (de frames) waar zijn of niet. Het gaat erom of ze geloofwaardig en relevant worden gevonden en vooral of ze overtuigingskracht hebben (Benford & Snow, 2000). Passen ze binnen de bredere verhalen in de samenleving, bijvoorbeeld over de veranderende relatie tussen overheid en burger? Is het verhaal in staat om emotionele betrokkenheid te genereren bij het onderwerp, wat noodzakelijk is om mensen in actie te laten komen (Buijs & Lawrence, 2013)? En raken de frames aan onderwerpen die op dat moment relevant worden gevonden?

Zowel voor het verkrijgen van steun van burgers als in het managen van conflicten met burgers spelen frames en framing een belangrijke rol. Door middel van een goede framing proberen natuurorganisaties leden te werven, de meningen van actoren te beïnvloeden en steun te verwerven voor hun beleid. Het Wereldnatuurfonds gebruikt bijvoorbeeld de ijsbeer in zijn framing van de gevolgen van klimaatverandering en maakt daarbij gebruik van de emotionele waarde die ijsberen voor veel mensen hebben. Door klimaatverandering te framen als een bedreiging voor de ijsbeer, probeert het Wereldnatuurfonds mensen emotioneel betrokken te maken bij klimaatverandering. Ook vanuit het beleid wordt aan framing gedaan. Zo gebruikte staatsecretaris Henk Bleker tijdens zijn ingrijpende 'verbouwing' van het natuurbeleid onder het kabinet Rutte I kritische frames over het natuurbeleid vanuit de samenleving en de media om drastische bezuinigingen te bewerkstelligen (Buijs, Mattijssen & Kamphorst, 2013). Ten slotte gebruiken ook actiegroepen heel bewust framingtechnieken om steun voor hun acties te verwerven. Het is daarom voor betrokkenen bij het natuurbeleid op alle niveaus van belang om inzicht te hebben in deze framingsprocessen.

3.4 Soorten argumenten die bij framing worden gebruikt

Frames maken onder meer gebruik van argumenten die het frame onderbouwen en versterken. Onder argumenten verstaan we hier niet alleen de onderdelen van het rationeel beredeneren, maar alle uitingen die worden ingezet om anderen te overtuigen. Boltanski en Thévenot onderscheiden verschillende typen argumenten om frames en de daarmee samenhangende acties te rechtvaardigen en te versterken. Zij noemen dit argumentatiestijlen (Boltanski & Thévenot, 2006). In debatten worden deze vormen van argumentatie gebruikt om een mening of positie in het debat te onderbouwen. De argumenten worden daarbij onderdeel van de framing van het debat. Actoren die zich bezighouden met argumentatie kunnen worden gezien als acteurs die verschillende argumentatiestijlen of zogenaamde 'rechtvaardigingsregimes' mobiliseren, elk met een eigen set normen en waarden en rechtvaardigingscriteria, op basis waarvan argumenten worden geaccepteerd of verworpen. Acties kunnen worden gerechtvaardigd op basis van positieve argumenten, maar acties van anderen en hún argumenten ter rechtvaardiging kunnen ook worden gedelegeitimeerd door die argumenten als ongeldig, onwaarachtig of onethisch te karakteriseren.

De overtuigingskracht van de argumenten hangt af van de positie van de deelnemers aan het debat, hun normen en waarden, visie op de toekomst en andere persoonlijke en sociaal-cultureel bepaalde kenmerken van de leden van de groep (Boltanski & Thévenot, 2006). Bij het rechtvaardigen van acties wordt vaak een beroep gedaan op algemene waarden. Boltanski en Thévenot (2006;) onderscheiden zes soorten argumentatie die van elkaar verschillen in dat ze zich beroepen op verschillende achterliggende waarden om hun claim te rechtvaardigen (zie tabel 3.2).

Tabel 3.2 Gebruikte typen argumentatie in het natuurbeleid volgens Boltansky en Thévenot (2006)¹ en in deze studie.

Oorspronkelijke term (Boltanski en Thévenot, 2006)	Argumentatietype in deze studie
Environmentalism	Duurzaamheid
Inspiration	Inspiratie en schoonheid
Tradition and locality	Identiteit, traditie en relatie (emotionele betrokkenheid)
Civic equality	Gelijkheid en rechtvaardigheid
The free market	Vrijheid en vrije markt
Technical efficiency and planning	Kwantificering, efficiëntie en planning
-	Juridische en Europese verplichtingen

We lichten de argumentatietypen hieronder successievelijk toe.

Het ligt voor de hand dat in debatten over natuurbehoud, *duurzaamheids*argumenten een belangrijke rol spelen, hoewel men zich ook met tegengestelde argumenten zich op duurzaamheid kan beroepen. Zo kunnen argumenten vóór bomenkap ten behoeve van heide-uitbreiding die gericht is op het behoud van biodiversiteit haaks staan op duurzaamheidsargumenten tegen bomenkap omdat bomen van belang zijn voor het tegengaan van klimaatverandering. Dit voorbeeld laat zien dat er geen een-op-eenrelatie bestaat tussen de claim van het argument en de waarde waarop het argument zich beroept. Dit geldt voor alle typen argumentatie.

Inspiratie en schoonheid-argumenten verwijzen naar wat mensen waarderen en mooi vinden aan natuur. En dat verschilt per actor. Dit type argumenten kan ook verwijzen naar het omgekeerde van schoonheid, dus naar lelijkheid. Denk aan de uiting 'we willen hier toch geen Belgische toestanden'.

Argumentaties op basis van *traditie en emotionele* betrokkenheid verwijzen naar tradities en plekken die belangrijk zijn voor individuen of gemeenschappen. Individen of groepen beargumenteren vaak dat zij een legitieme woordvoerder zijn van het algemeen belang, mede op basis van de persoonlijke band die ze hebben met een specifieke plek of met de natuur in het algemeen. Dit soort argumenten wordt veelal gebruikt om bestaande (cultuur)landschappen te beschermen, als onderdeel van de leefomgeving van een gemeenschap. Daarmee raken deze argumenten aan duurzaamheidsargumenten, die zich ook richten op het behoud van waardevolle natuur, al beroepen die zich doorgaans niet op emotie maar op de (meetbare) afname van de biodiversiteit en de verandering van het klimaat. Argumentaties vanuit emotionele betrokkenheid worden vanuit andere frames niet altijd als legitiem gezien en actoren die dergelijke argumenten gebruiken worden soms weggezet als 'NIMBY's' (Not-In-My-Backyard's) (Buijs & Lawrence, 2013; Devine-Wright, 2005).

Een beroep op *gelijkheid en rechtvaardigheid* schraagt de argumenten die bijvoorbeeld toegang voor iedereen benadrukken of die ingaan op hoe lusten en lasten verdeeld zijn. Is bijvoorbeeld het ganzenprobleem alleen een probleem voor de boeren of is het een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid? Ook het veelgehoorde argument 'natuurgebieden zijn voor iedereen, niet alleen voor de ecologen' doet een beroep op gelijkheid.

Vrijheid en vrije markt betreft argumenten gericht op economische rechtvaardigingen die verwijzen naar een commerciële of marktgerichte logica over het gebruik van de fysieke leefomgeving. Argumenten over het economisch belang van recreatie of landbouw behoren hiertoe, maar ook berekeningen van de economische waarde van de natuur, gebaseerd op bijvoorbeeld ecosysteemdiensten, vallen onder dit soort argumenten.

De argumenten in de categorie *kwantificering, efficiëntie en planning* doen een beroep op de effectiviteit en efficiëntie van de ingezette middelen of de organisatie van processen. Kwantificering is daar doorgaans een onderdeel van en zelfs een voorwaarde voor. Dit weerspiegelt een 'technische mentaliteit' of een 'technocratische' benadering van het natuurbeleid, die door velen wordt bekritiseerd, maar nog steeds een belangrijk en veelgebruikt type argument is (Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, 2022). 'Dit gaat

¹ Aangevuld en aangepast aan de specifieke context van natuurbehoud.

niet werken' of 'dit is niet gebaseerd op harde cijfers' zijn voorbeelden van argumenten die regelmatig worden gebruikt in allerhande maatschappelijke debatten.

Aan de typologie van Boltansky en Thévenot (2006) voegen wij nog een zevende type argumentatie toe, namelijk die van (juridische) verplichtingen. Dit doen we op grond van de constatering dat in Nederland in debatten en conflicten over natuurbehoud vaak juridische argumenten worden gebruikt, of simpelweg 'het moet van Europa' (Beunen & Aarts, 2020). Dit type is eigenlijk een specificatie van een nog breder type argument: het beroep op een autoriteit, heel simpel verwoord als 'dit mag niet van...', of 'het moet van...'. Dit soort argument kan overigens ook in frames worden gebruikt om zaken in een negatief daglicht te stellen. Zo is een Europese verplichting in sommige frames per definitie iets negatiefs.

Ten slotte wijzen we erop dat de verschillende soorten argumenten elkaar niet uitsluiten. Vaak worden in debatten meerdere typen argumenten gebruikt en worden bijvoorbeeld duurzaamheidsargumenten gecombineerd met argumenten over inspiratie en schoonheid, maar ook met argumenten over de noodzaak van efficiënte planning.

3.5 Vorm van argumentatie

Argumentaties bestaan niet alleen uit inhoud, maar ze worden ook in een bepaalde vorm gegoten. Die vorm is (mede) bepalend voor het effect dat ze teweegbrengen. Om het concept 'vorm' af te bakenen is inspiratie geput uit psychoanalytisch onderzoek naar zelfpresentatie. Daarbij is niet gelet op de inhoud van de argumenten, maar op de manier waarop ze worden gebracht. Lee et al. (1999) onderscheiden aan de hand van gedragsobservaties hoe personen, al dan niet bewust, in sociale situaties gebruikmaken van *assertieve* en *defensieve* argumentatietactieken. Met deze tactieken proberen mensen door middel van zelfpresentatie te beïnvloeden wat voor indruk een andere persoon of het publiek van hen heeft. Zelfpresentatie ligt ook ten grondslag aan het door Goffman (1978) geïntroduceerde *impression management*. Dit begrip omvat vanuit dramaturgisch perspectief een bewuste en strategische inzet, of manipulatie, van de indruk die anderen van ons hebben. Impressiemanagement is het bewuste of onbewuste proces waarin mensen proberen de perceptie die anderen hebben van een bepaald persoon, een object of gebeurtenis te beïnvloeden door in sociale interacties de informatie te reguleren en te beheersen. Dit impliceert dat mensen ook daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op andermans perceptie van henzelf. Hoe dit te werk gaat, laten acteurs op het toneel zien door scenario's van sociale interactie te reconstrueren in een bepaalde context. Tijdens deze interactie vindt er een subtiele onderhandeling plaats: door middel van uiterlijk, houding en woorden worden er constant signalen uitgezonden die invloed hebben op de perceptie van het publiek. Daarmee loopt sociale interactie parallel aan een onderhandeling tussen sociale machtsstructuren (Gardner & Avolio, 1998). Impressiemanagement is een bruikbaar concept om verschillende argumentatievormen te typeren. Hart et al. (2019) onderzochten hoe mensen vanuit een persoonlijk doel verschillende vormen van retorische argumentatie inzetten en classificeerde deze vormen als assertieve en defensieve vormen van zelfpresentatie (impressiemanagement). De visuele presentatie (de fysieke vorm) maakt hier ook deel van uit. Ook dat is onderdeel van de manier waarop mensen invloed uitoefenen op de perceptie van anderen. Neem bijvoorbeeld de plek waar mensen staan als ze worden geïnterviewd. Een actievoerder tegen bomenkap geeft extra gewicht aan zijn argumenten door voor een net gekapt veld te gaan staan, terwijl een vertegenwoordiger van Staatsbosbeier waarschijnlijk liever bij een stuifzandheuvel gefilmd wil worden. Ook kleding, accessoires en uiterlijke verzorging spelen een rol. Het dragen van een uniform of een burgermeestersketting zijn daar voorbeelden van. In tabel 3.3 is daarom ook opgenomen hoe impressiemanagement kan worden versterkt door een bepaalde visuele presentatie.

Tabel 3.3 Vormen van impressiemanagement gebaseerd op Hart et al. (2019), aangevuld met een kolom visuele presentatie.

	Tactiek	Impressie	Strategisch gedrag beschrijving	Visuele presentatie	Intentie
Assertief	Exemplair/ voorbeeldig	Principieel en verantwoordelijk	Volgens morele voorschriften om als voorbeeld te dienen	Ideaalbeeld	Een voorbeeld zijn voor anderen
	Integratie	Sympathiek/vriendelijk	Complementair, hulp bieden of anderen gelijk geven om zelf aardig gevonden te worden	Nederig en/of neutraliserend	Persoonlijke gunsten verlenen om te laten zien dat je vriendelijk en benaderbaar bent
	Zelfpromotie	Competent	Prestaties benoemen om eigen competenties te bevestigen	Autoritair	Mensen bewust maken van hun eigen prestaties/bevoegdheden
	Intimidatie	Intimiderend/beangstigend	Mensen onder druk zetten en/of bedreigen om ze te beïnvloeden	Intimiderend	Je zin doordrukken met intimidatie
	Smeekbede	Zwak/ziek/weerloos en incapabel	Weerloos, verward en/of niet in staat om taken uit te voeren om hulp of sympathie van andere te krijgen	Desastreus/meelijwekkend	Doen alsof je tot minder in staat bent om onwenselijke taken te vermijden
Defensief	Verontschuldiging	Principieel en verantwoordelijk	Bekennen van fouten, vragen om vergiffenis en beloven het in de toekomst niet meer (of anders) te doen	Sober, Neutraal	Schuld accepteren en anderen beloven dat iets niet nog een keer gebeurt
	Excuses	Niet verantwoordelijk	Eigen verantwoordelijkheid voor onwenselijke uitkomsten ontkennen	Sober/neutraal	Anderen ervan overtuigen dat jij niet verantwoordelijk bent voor negatieve effecten
	Rechtvaardiging	Niet verantwoordelijk	De hevigheid van de negatieve uitkomsten van eigen het gedrag ontkennen	Sober/neutraal	Anderen ervan overtuigen dat je gedrag minder erg is dan het lijkt

3.6 Effect – gevolgen voor verhoudingen tussen actoren

Bij effect gaat het in deze studie om de gevolgen van argumentatie en de vorm daarvan voor de verhoudingen tussen actoren. Aansluitend op Aarts et al. (2015) spreken we in dit onderzoek van dichotomiserende (scheidende) effecten en de-dichotomiserende (verbindende) effecten. Gecombineerd met de indeling van Hart et al. (2019) betreffende de vorm, namelijk assertief en defensief, leidt dat tot de volgende indeling:

Tabel 3.4 Hoe de argumentatievorm een rol kan spelen in framingsprocessen en een de-dichotomiserend of dichotomiserend effect kan hebben.

Effect – op o.a. de verhoudingen tussen actoren	De-dichotomiserend	Dichotomiserend
Assertief	boeiend, aansprekend	appellerend, emotioneel
Defensief	redelijk, inhoudelijk	dwingend, hard

4 Ganzenbeheer Hoeksche Waard: bescherming of bestrijding?

In dit hoofdstuk gaan we in op het ganzenbeheer in de Hoeksche Waard (het theater). Eerst volgt een korte procesbeschrijving van de belangrijkste doelen, belangen en betrokkenen en de acties van deze betrokkenen in de tijdsperiode 2015-2020, die samenvalt met de gehanteerde tijdsperiode in het Faunabeheerplan Ganzen Zuid-Holland 2015-2020. Vervolgens zoomen we in op een tweetal sleutelscènes, om meer zicht te krijgen op de interactie tussen vorm en inhoud en de samenhang met de verschillende vormen van legitimiteit. De sleutelscènes worden beschreven aan de hand van de dramaturgische theorie. In sleutelscène 1 wordt gekeken naar de acties van leden van Animal Rights in de agrarische gebieden naast de ganzenfoerageergebieden. De tweede sleutelscène betreft een pilot waarin de Dierenbescherming, provincie Zuid-Holland en lokale akkerbouwers samenwerken om de ganzen effectief en op een diervriendelijke manier te verjagen, zonder afschot. Tot slot volgt een aantal conclusies.

4.1 Beschrijving spel

Onder de rook van Rotterdam ligt de gemeente Hoeksche Waard. De gemeente ligt in een vruchtbaar zeekeleigebied waar diverse vormen van landbouw, zoals akkerbouw, veeteelt, vollegrondsgroenteteelt, fruitteelt en glastuinbouw, het goed doen. Wie het daar nog beter doen, zijn ganzen. Al tientallen jaren groeit de ganzenpopulatie die foerageert in natuurgebieden zoals de Oeverlanden, Kuipersveer en de Korendijkse Slikken. Aangetrokken door het grote aanbod aan eiwitrijke grassen en smaakvolle gewassen wijken de ganzen echter ook regelmatig uit naar omliggende landbouwpercelen, waardoor de economische schade die de ganzen veroorzaken steeds aanzienlijker wordt. Dit zorgt voor groeiende frustratie bij de boeren die overlast ondervinden van ganzenschade. Bovendien leidt de ontlasting van het toenemende aantal ganzen tot waterverontreiniging. Provincie Zuid-Holland heeft de taak om beleid te ontwikkelen voor het beheer van de ganzenpopulatie in de Hoeksche Waard.

Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland heeft in 2015 het Faunabeheerplan Ganzen Zuid-Holland 2015-2020 goedgekeurd. In dit plan is onder meer opgenomen 'hoe de schade die wordt aangericht door de nog steeds groeiende ganzenpopulatie beperkt kan worden' (CLM, 2015). De Faunabeheereenheid Zuid-Holland (de FBE) heeft dit plan opgesteld – zoals is vastgelegd in de artikelen 29 en 30 van de Flora- en Faunawet – en de Wildbeheereenheid (WBE), dus de jagers, voert het beleid uit. In de FBE werken LTO Noord, de Federatie Particulier Grondbezit, de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (hierna Jagersvereniging), de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer (alleen agendalid) en Zuid-Hollands Landschap samen. In januari 2017, bij de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming, die bepaalt dat er ook een maatschappelijke organisatie zitting moet hebben in het bestuur van een faunabeheereenheid, zijn in Zuid-Holland ook de Dierenbescherming en BoerenNatuur toegetreten tot het bestuur van de Faunabeheereenheid.

In het Faunabeheerplan staat aangegeven dat de FBE de inheemse ganzenpopulatie duurzaam in stand wil houden waarbij een evenwicht moet worden gevonden tussen de omvang van de ganzenpopulatie en de (vlieg)veiligheid, volksgezondheid, ecologie, landbouw en de beschikbare gelden voor de tegemoetkoming voor de geleden schade. Om dit evenwicht te bereiken, is het nodig om de ganzenpopulaties te reduceren tot een niveau waarop de schade acceptabel is. Wintergasten – de trek ganzen die gedurende de winterperiode enige tijd in ons land verblijven – mogen tijdens de winterrustperiode op alle percelen met gras, oogstresten en groenbemesters en in de natuurgebieden foerageren en rusten. De grauwe gans en de kolgans mogen in deze rustperiode van percelen met kwetsbare gewassen worden verjaagd met ondersteunend afschot. Verder staat er in het plan dat het essentieel is dat er op basis van de Flora- en Faunawet ontheffingen en aanwijzingen en op basis van de Natuurbeschermingswet toestemmingen worden afgegeven om effectief

beheer mogelijk te maken. Ten slotte staat vermeld dat voorlichting over de noodzaak van het beheer en over specifieke beheermaatregelen vanuit de overheid nodig is om onrust in de samenleving weg te nemen.

Het Faunabeheerplan valt niet bij iedereen in de smaak. Vlak na de implementatie van het plan start stichting Animal Rights de actie 'Stop de ganzenmoord'. Actievoerders trekken het agrarisch gebied in waar jagers actief zijn en maken veel geluid in een poging de ganzen te ontmoedigen om neer te strijken. De stichting is het er niet mee eens dat volgens het beheerplan zo'n 100.000 ganzen vergast of afgeschoten mogen worden om schade aan de landbouw en de waterkwaliteit te beperken. In de praktijk zien zij dat er ontheffingen worden gegeven om ook buiten het jachtseizoen in te grijpen, bijvoorbeeld wanneer de ganzen in de rui zijn en niet in staat zijn om op te vliegen. Animal Rights vindt dat er meer gekeken moet worden naar alternatieven zoals het afschrikken van ganzen en het omploegen van restgewassen om de productiegebieden minder aantrekkelijk te maken voor ganzen.

In 2016 begint Animal Rights een juridische procedure. Zij vinden dat dieren die op de lijst van beschermde diersoorten staan ook daadwerkelijk beschermd moeten worden. Carla van Vliegen (PvdD), statenlid van de provincie Zuid-Holland, stelt vragen aan de gedeputeerde naar aanleiding van een filmpje dat leden van Animal Rights hebben opgenomen. Het filmpje toont een jager die er ongeveer 4 minuten over doet om naar een zojuist door hem geschoten gans te lopen om de gans vervolgens af te maken.² De gedeputeerde bevestigt dat bij het bestrijden van schade onnodig lijden moet worden voorkomen, maar ziet te weinig juridische gronden om tot aanscherping van de huidige handhaving over te gaan: 'De conclusie is dan ook dat op dit moment, binnen de huidige regelgeving, er enerzijds niet altijd een voldoende goede en juridisch toegestane methode beschikbaar is om een gewonde gans uit zijn lijden te verlossen, terwijl dat uit het lijden verlossen anderzijds wel verplicht is.' (Provincie Zuid Holland, 22 juli 2016. Antwoord van de Gedeputeerde Staten op de vragen van A.H.K. van Vliegen (PvdD)).

Ondertussen gaat Animal Rights door met het verstoren van de jacht in de Hoeksche Waard. De stichting start een petitie tegen de ontheffingen die zijn verleend voor het bejagen van grauwe ganzen, kolganzen, brandganzen en Canadese ganzen. De petitie wordt 11.500 keer ondertekend. Carla van Vliegen (PvdD) verzoekt de provincie om onderzoek te doen naar het (on)ethische handelen van jachtverenigingen.³ Ook de media haken aan op de ethische vraagstukken rondom de jacht in Nederland. Begin oktober 2016 worden leden van Animal Rights en de Nederlandse Jagersvereniging gevolgd voor opnames van het programma Nieuw Licht'.⁴

De provincie Zuid-Holland ziet de oplopende spanningen over het ganzenbeheer in de Hoeksche Waard. In een poging mensen te informeren over het ganzenbeheerbeleid, lanceert de provincie de internetpagina Ganzen - Provincie Zuid-Holland. De website besteedde aandacht aan veelgestelde vragen en er was een zevental filmpjes te vinden waarin vanuit verschillende perspectieven op het onderwerp werd ingegaan: het perspectief van de akkerbouwer, de wildleverancier, de chef-kok, Natuur & Milieufederatie Zuid-Holland, de jager, de Dierenbescherming en een ecooloog.

De situatie in de Hoeksche Waard lijkt tijdelijk iets te bedaren. Om verdere toenadering te bevorderen, starten de Dierenbescherming, provincie Zuid-Holland en twee agrarische ondernemingen begin 2019 samen een pilot. De intentie is om een team van vrijwilligers te werven die de ganzen effectief en op een diervriendelijke manier gaan verjagen, dus zonder afschot. De pilot mislukt echter omdat er niet genoeg vrijwilligers zijn.

De sfeer in de Hoeksche Waard slaat weer om. In augustus 2019 wordt een actie van Animal Rights door de politie beëindigd. Burgemeester Veldhuijzen verbiedt tijdelijk de demonstraties van Animal Rights in de Hoeksche Waard. Animal Rights ziet dit verbod als een schending van hun grondrecht en dreigt naar de rechter te stappen. Ondertussen start Animal Rights in november een nieuwe petitie voor een algeheel verbod op plezierjacht.

² <https://zuidholland.partijvoordedieren.nl/data/files/2016/08/cc6ef8429a9a95849f104756b5cb0647.pdf>

³ [2018-09-12-3424-ANTWOORDEN-op-schriftelijke-vragen-van-de-fractie-PvdD-Gebruik-zee.pdf](https://www.zuidholland.nl/media/2018-09-12-3424-ANTWOORDEN-op-schriftelijke-vragen-van-de-fractie-PvdD-Gebruik-zee.pdf) (partijvoordedieren.nl)

⁴ 4 november 2018 22:40 – seizoen 18, aflevering 18 – Tijs en de jacht
<https://www.uitzendinggemist.net/aflevering/453901/Nieuwlicht.html?fbclid=IwAR3zzDA09ki91MN86QeEBEO9uYOmh3x4tj3UVHVjtS4a7XBFSLjMA8Qv4#>

In januari 2020 wordt het bezwaar van Animal Rights tegen de beëindiging van hun demonstratie door een interne commissie van een nieuwe burgemeester gegrond bevonden. Ondanks de coronamaatregelen kunnen de actievoerders actief blijven. De Hoeksche Waard wordt door de actiegroep bestempeld als 'jachthart van Zuid-Holland'. Volgens Animal Rights zijn de praktijken in de hobbyjacht (voorheen vaker plezierjacht genoemd) niet in overeenstemming met de wetgeving voor beschermde natuur in Nederland. Hierbij verwijzen zij naar wild dat op de rode lijst staat. De Jagersvereniging noemt deze lijst onbetrouwbaar en slecht onderbouwd. De Zoogdierverseniging zegt dat de lijst wel betrouwbaar is en dat de kritiek van de Jagersvereniging juist slecht is onderbouwd. Op 22 december organiseert Animal Rights een demonstratie tegen de hobbyjacht in Den Haag.

4.2 Sleutelscène 1: Acties Animal Rights in agrarisch gebied

Sleutelscène

De eerste sleutelscène betreft de acties van Animal Rights, waarbij actievoerders het agrarisch gebied van de Hoeksche Waard intrekken dat vlak naast de aangewezen foerageergebieden ligt op het moment dat zij verwachten dat er jagers van de Wildbeheereenheid actief zijn.

Voorgeschiedenis

In landelijk verband wordt in 2005 het 'Beleidskader voor overwinterende ganzen' geformuleerd, omdat Nederland de Europese Vogelrichtlijn heeft ondertekend die een gunstige staat van instandhouding van de overwinterende ganzenpopulaties verplicht stelt. Vanuit dit beleidskader worden speciale rustplekken voor ganzen aangewezen. Dit beleid heeft echter beperkt succes, want slechts 60% van de beschermde ganzen foerageert binnen de aangewezen gebieden en daarbuiten is actieve verjaging met ondersteuning van afschot toegestaan (Melman et al., 2017). Sinds enige tijd is de provincie verantwoordelijk voor het ganzenbeleid. Dit heeft geleid tot administratieve versnippering. Zo oordeelt iedere provincie en rechtbank over delen van het natuurbeleid weer anders. In Noord-Holland mag de nijlgans bijvoorbeeld niet geschoten worden, maar in andere provincies wel. Dat maakt ganzenpopulatiebeheer administratief complex en onduidelijk. Belangengroepen zoals Animals Rights en de Jagersvereniging proberen beide de voor hen voordeligste doelstellingen van het beheer te benadrukken: voor de één is dat bescherming en voor de ander bestrijding (van landbouwschade en waterverontreiniging).

Frontstage

Vanaf 2015 trekken de leden van Animal Rights vrijwel wekelijks het agrarisch gebied van de Hoeksche Waard in om met spandoeken hun ongenoegen over het afschieten van ganzen kenbaar te maken. Met toeters en vliegers proberen ze de ganzen te ontmoedigen om neer te strijken. Meestal zijn de actievoerders in het zwart gekleed en roepen ze vanaf de openbare weg leuzen over dierenleed. Schelden is verboden. Ook maken ze videobeelden van jachtpraktijken die ze op hun website plaatsen. De acties worden door ambtenaren van de provincie Zuid Holland in een interview omschreven als: 'niet zozeer demonstraties om de politiek ergens van te overtuigen of zo, maar het zijn echt sabotageacties om het de jagers onmogelijk te maken om ganzen te schieten.' In 2018 vormt zich een subgroep die zich ook expliciet 'Hunt Saboteurs' noemt. Animal Rights geeft aan dat de acties direct effect hebben, want als een jachtpartij wordt verstoord, worden er geen dieren meer gedood.

In het begin weten de jagers niet goed hoe ze met dergelijk protest moeten omgaan. Ze gaan de confrontatie aan door geërgerd op de actievoerders te reageren. Een constructief gesprek is dan meestal niet meer mogelijk. 'Dat komt weleens een keer voor, [...] maar heel vaak is de toon wel zo erg gezet, dat een gesprek gewoon niet mogelijk is.' In tweede instantie is geprobeerd de politie erbij te halen. Op 18 mei 2019 wordt op last van de burgemeester een actie van Animal Rights afgebroken. De actie is niet van tevoren gemeld bij de gemeente en zou een gevaar vormen voor de openbare orde. Animal Rights dient later een bezwaarschrift in. De organisatie betoogt onder andere dat de actievoerders zich ten onrechte moeten legitimeren en dat zij hun acties onmogelijk van tevoren kunnen aanmelden. De commissie bezwaarschriften besluit later dat de bezwaren van de burgemeester deels niet ontvankelijk en niet gegrond waren.

Een vertegenwoordiger van de Wildbeheereenheid geeft in een interview aan dat jagers de acties van Animal Rights als extreem hebben ervaren. Hij vindt dat er door falend beleid een probleem is ontstaan, terwijl de

Wildbeheereenheid zo goed mogelijk probeert invulling aan dat beleid te geven. Hij vindt het prima dat iemand ergens op tegen is en daar uiting aan geeft, maar hij vindt het ingewikkeld dat de mensen van Animal Rights niet gaan protesteren in Den Haag, maar acties doen in het veld. Leden van de Wildbeheereenheid ervaren dit als onrechtvaardig, helemaal omdat zij vrijwilliger zijn en jagen in hun vrije tijd. Ook geven zij aan dat de mensen die de acties uitvoeren zelf meestal niet in het gebied wonen, maar van elders komen, bijvoorbeeld uit Amsterdam.

De jagers proberen op de acties te anticiperen door wat verder de polder in te gaan of op locaties te gaan zitten die alleen bereikbaar zijn via een eigen/private weg. Ook gaat de Wildbeheereenheid zelf situaties vastleggen met behulp van drones, camera's en bodycams. Het idee is dat deze filmbeelden als bewijsmateriaal zouden kunnen dienen, maar in de praktijk blijkt dat de mensen van Animal Rights precies weten wat wel en niet binnen de wet past en daarnaar handelen.

Backstage

De eerste keren dat de jagers de politie erbij halen tijdens protesten van Animal Rights, worden eerst de jagers door de politie gecontroleerd omdat zij bewapend zijn. Later spreekt de Wildbeheereenheid met de politie af dat er eerst identificatie wordt gevraagd en vragen worden gesteld aan de demonstranten en dat de politie dan pas naar de melder – in dit geval de jager – gaat.

Om de jagers bij te staan bij het uitvoeren van hun taak in relatie tot het faunabeheerplan, organiseert de Provincie een cursus 'Omgaan met agressie'. Jagers proberen voortaan confrontaties te vermijden (o.a. door op verder gelegen locaties te gaan zitten).

Off stage

Terreinbeherende organisaties (TBO's) houden zich tijdens de conflicten tussen de Wildbeheereenheid en Animal Rights op de achtergrond, hoewel ook zij een verantwoordelijkheid dragen ten aanzien van het populatiebeheer van ganzen. TBO's mogen tijdens het broedseizoen een deel van de eieren 'behandelen' (lekprikken of insmeren met olie) of verwijderen. Volgens een geïnterviewde akkerbouwer en werknemers van de provincie doen deze organisaties dat soms te weinig, omdat dit op gespannen voet staat met het beeld dat hun achterban heeft van de natuur. 'De gemiddelde terreinbeherende organisatie is gericht op natuur, en dan vooral natuur in de ogen van het grote publiek. Dan hebben ze ook nog eens te maken met een grote achterban van leden of donateurs' – interview WBE.

Reflectie

De kern van wat er in deze scène gebeurt, is dat de acties van Animal Rights bij de jagers van de wildbeheereenheid een gevoel van onrecht oproepen, waardoor de verhoudingen verharderen. Daarbij wordt met name de vorm – verstoring *in het veld* waar de *uitvoerders* van het beleid *op vrijwillige basis* actief zijn – als extreem en onrechtvaardig ervaren. Animal Rights lijkt veel te bereiken, maar boet ook in aan goodwill bij de andere partijen die een rol spelen op dit toneel, zoals agrariërs, de gemeente, de provincie en de wildbeheereenheid.

Tabel 4.1 Handelingen van de actoren in sleutelscène 1.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)		Effect	
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Verstoren van jacht-activiteiten, o.a. met toeters, spandoeken en vliegers. Opstelling altijd op de openbare weg. Demonstraties zijn niet van tevoren gemeld (assertief)	Actievoerders stellen zich intimiderend op ten aanzien van jagers. Acties zijn gedreven door hun eigen principiële overtuiging dat het doden van dieren verkeerd is	De jacht is inherent verbonden met dierenleed en moet daarom verboden worden (emotioneel)	Identiteit en traditie: de jacht hoort niet meer bij de huidige tijd/normen	Maatschappelijke legitimiteit	De principiële overtuigingen van Animal Rights staan haaks op die van de jagers. (dichotomiserend)
Filmen van jachtincidenten en	Met het filmen en posten van jachtincidenten	Dieren zijn weerloos ten aanzien van mensen. Jagers zijn	Identiteit en traditie: jagers	Maatschappelijke legitimiteit	Jagers vinden dat Animal Rights een gechargeerd beeld

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)		Effect	
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
posten op eigen kanalen (assertief)	benadrukt Animal Rights de incompetentie van jagers en wekken zij medelijden met dieren (smeekbede)	onsympathieke moordenaars (emotioneel)	zijn brute moordenaars		van de jacht geeft. Ze kunnen zich niet vinden in de manier waarop zij geframed worden. (dichotomiserend)
Jagers bellen de politie (assertief)	Jagers willen jacht-hindering stoppen. De politie is verplicht eerst de jagers te vragen zich te legitimeren vanwege het dragen van een wapen. Jagers onderhouden een goede verstandhouding met de autoriteiten, het risico dat hun vergunning wordt afgenomen is anders groot (verantwoordelijk)	Jagers doen niets verkeerd, voeren slechts uit wat in het Faunabeheerplan is afgesproken	Juridische ontheffingen	Juridische legitimiteit Democratische legitimiteit (jagers beroepen zich op het feit dat zij de afspraken naleven en uitvoeren)	Dichotomiserend: jagers vinden dat Animals Rights onjuist handelt De-dichotomiserend: de politie wordt erbij gehaald als neutrale partij
De burgemeester laat de demonstratie beëindigen op grond van artikel 4 WOM & artikel 2:3 APV Hoeksche Waard 2019 (Kennisgeving betogingen op openbare plaatsen). De demonstraties zouden niet tijdig zijn aangekondigd en bovendien zou er sprake zijn van verstoring van de openbare orde (assertief)	Ingrijpen voordat de confrontatie mogelijk uit de hand loopt (verantwoordelijk)	Animal Rights heeft de acties niet van tevoren gemeld, en daardoor zijn die niet rechtsgeldig en mag de actie gestaakt worden. Bovendien bevinden zij zich mogelijk op privéterrein	Juridische geldigheid	Juridische legitimiteit	De-dichotomiserend: Partijen worden uit elkaar gehaald om de situatie te kalmeren
Animal Rights dient een bezwaarschrift in en spant rechtszaken aan (assertief)	Het aanklaarten van onrechtvaardigheden (principeel & verantwoordelijk)	Acties van Animal Rights zijn op ongegronde redenen beëindigd Het faunabeheerplan is op ongegronde of achterhaalde cijfers gebaseerd	Juridische geldigheid	Juridische legitimiteit	Dichotomiserend. Animal Rights wordt in het gelijk gesteld over het beëindigen van de acties. Rechtszaken tegen het faunabeheerplan lopen nog. Animal Rights wil dat de jacht stopt en wil geen concessies doen
De provincie faciliteert een cursus 'Omgaan met agressie' (assertief/defensief)	Sturen in de maatschappelijke discussie, jagers beschermen	Jagers moeten beschermd worden bij de uitvoering van het fauna-beheerplan	Gelijkheid en rechtvaardigheid (van de rol van jagers)	Maatschappelijke legitimiteit (voorkomen dat jagers als agressief worden gezien) Democratische legitimiteit (jagers zijn de uitvoerders van democratisch gelegitimeerde regelgeving)	De-dichotomiserend. Jagers worden gestimuleerd om niet de confrontatie aan te gaan
WBE stelt o.a. bodycams beschikbaar voor leden (defensief)	Anderen overtuigen dat je gedrag minder erg is dan het lijkt/ bewijslast vastleggen (rechtvaardiging)	Animal Rights laat een eenzijdig beeld zien.	Gelijkheid en rechtvaardiging (van de eigen rol)	Maatschappelijke legitimiteit (vertekend beeld rechtzetten)	Dichotomiserend: jagers wapenen zich tegen het door Animal Rights geschetste beeld.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)		Effect	
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
				Juridische legitimiteit (bewijslast voor eventuele claims van het toe-brenge van onnodig dierenleed)	De-dichotomiserend: jagers proberen vertekend beeld te nuanceren

4.3 Sleutelscène 2: Ganzenverjaagpilot

Sleutelscène

De Dierenbescherming, provincie Zuid-Holland en twee agrarische ondernemers gaan in 2019 een samenwerking aan en willen een team van vrijwilligers werven die de ganzen effectief en op een diervriendelijke manier verjagen, dus zonder afschot. Later vindt een interne evaluatie van het initiatief plaats die nooit openbaar is gemaakt. Uit deze evaluatie blijkt dat de initiatiefnemers vinden dat de pilot niet naar wens is verlopen, eigenlijk nooit echt van start is gegaan en daarmee als mislukt wordt beschouwd.

Frontstage

In januari 2019 start een ganzenverjaagpilot op de akkers van twee agrariërs: één in de Hoeksche Waard en één in Reeuwijk. De pilot is een experiment van de Dierenbescherming, de provincie Zuid-Holland en de twee agrariërs. De provincie huurt een externe adviseur in om de pilot te begeleiden, de Dierenbescherming werft vrijwilligers en de agrariërs laten de vrijwilligers op hun land. Iedereen mag zich aanmelden als vrijwilliger. In de praktijk meldden zich te weinig vrijwilligers aan of er waren er nog te weinig over ten tijde van de daadwerkelijke start van de pilot. De pilot met de vrijwilligersgroep is als gevolg daarvan nooit echt van de grond gekomen.

In de opstartfase van de pilot kwamen er in de media verschillende berichten naar buiten, waarin onder andere naar voren kwam dat de agrariër in de Hoeksche Waard aangaf weinig fiducia te hebben in het verjagen, maar de noodzaak te zien van het reduceren van de populatie om de schade beperkt te houden. In de media werd ook uitgelicht dat een vrijwillige jager wel kwam opdagen, in tegenstelling tot de vrijwilligers van de Dierenbescherming.⁵ De jager in kwestie wordt later door de Jagersvereniging uitgeroepen tot '(ver)jager van jaar'.⁶ In een persbericht van de Jagersvereniging staat dat hij 48 keer is komen opdagen, in tegenstelling tot leden van de Dierenbescherming en Animal Rights die geen enkele keer zouden zijn verschenen. De Dierenbescherming reageert niet publiekelijk op het bericht, maar verklaart in een interne mail dat leden van de Dierenbescherming nooit zijn opgeroepen. Animal Rights reageert in een eigen statement dat ze niets met de pilot te maken hebben.

Backstage

De provincie laat de pilot intern evalueren. Uit de evaluatie blijkt dat de betrokken partijen verschillende redenen gegeven voor het mislukken van de pilot. De provincie en de Dierenbescherming benoemen dat de coördinatie en communicatie niet goed zijn verlopen. Zo verklaart de Dierenbescherming: 'Niemand nam de verantwoordelijkheid om het zijn/haar project te maken en conform de afspraken in het projectvoorstel te werken. De vrijwilligers wisten lang niet waar zij aan toe waren, wie welke rol had en waarom ze niet konden beginnen met veldwerk' (evaluatiedocument, 2019). Zowel de Dierenbescherming als de provincie merkt op dat er weinig interactie en weinig onderling vertrouwen was tussen een van de agrariërs en de vrijwilligers. De agrariër gaf later in een e-mail een reactie op de suggestie van een gebrek aan vertrouwen: 'Als hier bedoeld wordt op de agrarische kant naar de vrijwilligers dan betreur ik dat beeld.'

⁵ <https://www.agraaf.nl/artikel/191506-geflopte-proef-ganzen-verjagen-een-vrijwilliger-komtopdagen/> en Joost Kant ganzen(ver)jager van het jaar, vrijwillige inzet van Animal Rights en Dierenbescherming geflopt (wbe-amerkant.nl)

⁶ Persbericht - Joost Kant ganzen(ver)jager van het jaar, vrijwillige inzet van Animal Rights en Dierenbescherming geflopt - De Jagersvereniging

De Dierenbescherming gaf onder andere aan dat 'de reden om deel te nemen van de agrariër in de Hoeksche Waard [laten zien dat de ganzenproblematiek groot is en niet op te lossen met de inzet van vrijwilligers] anders lag dan het doel van de Dierenbescherming [extra handjes/hulp bieden aan de agrariër, minder afschot van ganzen], waardoor de samenwerking en het project moeizaam verliepen'. De agrariër gaf in de evaluatie aan dat 'er zeker sprake was van een lagere verwachtingswaarde van slagen van de proef, indien de verwachting was dat met verjagen een oplossing is voor de problematiek.'

Off stage

Er spelen bij de pilotdeelnemers vermoedens dat er tijdens de pilot buiten het zicht om is gecommuniceerd met partijen die niet bij de pilot betrokken waren, maar die wel een mogelijk belang hebben bij de uitkomst van de pilot. In de evaluatie gaven de vrijwilligers aan dat 'uit de berichten in de media en ook uit sommige mails opgemaakt kon worden dat de agrariër en de voorzitter van de wildbeheereenheid onderling wel gecommuniceerd hebben', maar niet met hen of andere vrijwilligers. De Dierenbescherming en Animal Rights lijken af en toe ook onderling contact te hebben gehad.

Reflectie

Een slecht uitgevoerde samenwerking leidt tot bevestiging of versterking van onderling wantrouwen tussen jagers, de Dierenbescherming en agrariërs. Een de-dichotomiserende vorm, namelijk samenwerking, leidt door die slechte uitvoering tot nog meer afstand tussen de partijen.

Tabel 4.2 Handelingen van actoren sleutelscène 2.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Meedoen met de pilot (Dierenbescherming) (assertief)	Gezamenlijk aftasten of verjagen een effectieve tactiek kan zijn (integratie)	De rol van de Dierenbescherming in de pilot zou zich beperken tot het inzetten van sociale-mediakanalen voor het werven van vrijwilligers. De coördinatie en uitvoering zouden bij de provincie/agrariër liggen.	Gelijkheid en rechtvaardiging (van de eigen rol)	Maatschappelijke legitimiteit	De-dichotomiserend: de intentie is om gezamenlijk het initiatief op te starten Dichotomiserend: in de praktijk zijn de rollen slecht afgebakend waardoor er verwijten over en weer worden uitgesproken.
Meedoen met de pilot (agrariër) (assertief)	Laten zien dat verjagen feitelijk te veel tijd en moeite kost (eigen gelijk)	Verjagen kost te veel tijd en moeite, maar ik wil me openstellen om het uit te proberen	Inefficiëntie van verjagen	Maatschappelijke en democratische legitimiteit (aftasten en/of uitsluiten van verjagingsmogelijkheden)	Dichotomiserend: de agrariër wordt verweten er met een dubbele agenda in te stappen: wil eigenlijk vanaf het begin alleen maar bewijzen dat het toch niet gaat werken
Meedoen met de pilot (provincie) (assertief)	Een externe adviseur wordt bij de pilot betrokken om vrijwilligers te coördineren (integratie?)	Laat maar zien dat het ook anders kan (efficiëntie)	Efficiëntie en planning	Maatschappelijke en democratische legitimiteit (aftasten en/of uitsluiten van verjagingsmogelijkheden)	Dichotomiserend. Pilot mislukt, er is geen overeenstemming over de coördinatie van vrijwilligers
Jagersvereniging schrijft het persbericht over de inzet van een van hun jagers in de pilot: 'ganzen-verjager van het jaar' (assertief)	Laten zien dat een jager zich verhoudingsgewijs meer heeft ingezet voor de pilot dan andere partijen (zelfpromotie)	Schrijven dat andere vrijwilligers het vaak 'te ver weg' of 'te vroeg' vonden om te komen opdagen	Gelijkheid en rechtvaardiging (van de eigen rol)	Maatschappelijke legitimiteit (zelfpromotie in de maatschappij)	De verhoudingen verhardten. De Dierenbescherming voelt zich beledigd. (dichotomiserend)

Stijl (argumenteren)	Inhoud (argumenten)				Effect
	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	
Dierenbescherming geeft geen publieke reactie maar schrijft een interne mail (defensief)	Willen hun eigen rol rechtvaardigen	Dierenbescherming heeft zich strikt aan de afspraken gehouden	Gelijkheid en rechtvaardiging (van eigen rol)	Maatschappelijke legitimiteit (rechtvaardiging)	De verhoudingen verhardten. De Dierenbescherming voelt zich beledigd (dichotomiserend)
Animal Rights schrijft een statement dat zij niets met de pilot te maken hebben gehad (defensief)	Willen hun eigen rol rechtvaardigen (excuus)	Animal Right was niet bij deze pilot betrokken, ook al wordt dat door de Jagersvereniging wel gesuggereerd. (gelijkheid/rechtvaardiging)	Gelijkheid en rechtvaardiging	Maatschappelijke legitimiteit	Animal Rights distantieert zich van de discussie (kan zowel als dichotomiserend als de-dichotomiserend worden gezien)

4.4 Gebruik en proces argumenten

In deze paragraaf wordt gekeken of en hoe de verschillende argumenten die Boltansky en Thévenot (2006) hebben onderscheiden, zijn terug te vinden in de casus.

Duurzaamheid

In de informatiecampagne van de provincie wordt de consumptie van ganzenvlees gepromoot met de volgende argumentatie: 'Door het eten van gans zorg je eigenlijk dat de biodiversiteit in balans komt, voorkom je voedselverspilling en eet je het meest natuurlijke, duurzame vlees dat er is.'⁷ De Provincie heeft er belang bij dat ganzenvlees in het voedselcircuit terechtkomt, omdat dit het draagvlak voor ganzenbeheer kan vergroten. In een interview vertellen medewerkers van de provincie: 'Het doden van ganzen is ook een stukje natuurbeheer. In die zin is het niet anders dan het afplaggen van agrarische grond om te verschrallen en om nieuwe plantjes een kans te geven. Ja, dan is het doden van ganzen om daarmee een rietmoeras weer een kans te geven eigenlijk in wezen niet veel anders.'

Bijdrage van duurzaamheidsargumenten aan het argumentatieproces:

- draagvlak vergroten
- gedrag (afschot) rechtvaardigen, als onderdeel van duurzaam natuurbeheer
- grotere maatschappelijke legitimiteit (door het 'imago' te verbeteren)

Inspiratie en schoonheid

In de interviews geven de provincie, de Jagersvereniging en een agrariër aan dat het landelijk gebied vaak maatschappelijk wordt geïdealiseerd. Dit schuurt volgens hen met de realiteit. 'Je merkt gewoon vaak, dat mensen een soort idyllisch, romantisch beeld hebben van de polder zeg maar. Dan verhuizen ze vanaf hartje Zoetermeer naar ergens tussen de weilanden, en de verwachting is dat het daar constant heel rustig en gezellig is, maar het stinkt daar en het knalt daar om half vijf 's ochtends in de zomer. En er gebeuren allerlei dingen die ze niet hadden bedacht van tevoren' – interview provincie. Ook is er verschil tussen het lokale en het algemeen maatschappelijke beeld. 'Ik denk dat in de Hoeksche Waard best veel burgers het faunabeheer en dergelijke wel goed vinden, maar ik denk dat het bedrijfsmatig juist helemaal niet strookt. [...] De burger ziet het liefste alles vrij rondvliegen als je dan naar het ganzenbeleid kijkt, en bedrijfsmatig hebben we daar gewoon heel veel problemen mee. Dat is denk ik het grote verschil' – Interview WBE.

Procesbijdrage van inspiratie en schoonheid-argumenten:

- Ze benadrukken dat maatschappijbeelden conflicteren; er zijn verschillen tussen stad en platteland.
- Boer en burger worden als tegenpolen neergezet.
- Er is verdeeldheid over de maatschappelijke legitimiteit.

⁷ [Ganzenfilm 2: De Wildleverancier | Provincie Zuid-Holland - YouTube](#)

Identiteit en traditie

Elke stakeholder spiegelt zichzelf aan een bepaalde identiteit en rechtvaardigt daarmee ook grotendeels zijn of haar standpunt ten aanzien van ganzenbeheer. Animal Rights is voornamelijk actiegericht, bijvoorbeeld door het ontmoedigen van jachtactiviteiten met demonstraties. In de beleving van Animal Rights is elke vorm van het doden van dieren een vorm van leed en zou daarom verboden moeten zijn. De Dierenbescherming omschrijft zich meer als een 'kantoorinstantie'. Hun intentie is juist om zo veel mogelijk samen te werken om te zoeken naar oplossingen. De Dierenbescherming is ook niet pertinent tegen het doden van dieren: *'Een dier doden voor consumptie is voor ons een legitieme reden, dus de veehouderij hoeft wat ons betreft niet te verdwijnen. Niet op dit moment in ieder geval.'* De Dierenbescherming hanteert een 'Nee, tenzij-principe'. Hiermee stelt zij zich tegen de jacht op, tenzij er geen alternatieve manieren van schadebestrijding mogelijk zijn. Jagers in de Wildbeheereenheid werken op vrijwillige basis, alhoewel gevoelsmatig het bejagen van ganzen steeds meer als werk wordt ervaren: *'Als hobby ben ik jager, maar tegenwoordig kunnen we dat eigenlijk beter geen jager noemen, maar eerder schadebestrijder of natuurbeheerder of hoe je het ook noemen wil.'* Jagers voelen zich dan ook in toenemende mate in de steek gelaten door de provincie; zij voeren taken uit die de provincie heeft opgesteld, maar ze worden niet beschermd tegen negatieve uitlatingen. De agrariër bekijkt ganzenbeheer vooral vanuit een functioneel perspectief; het maakt weinig uit hoe of wat – zolang de schade beperkt blijft tot een acceptabel niveau.

Bijdrage van identiteitsargumenten aan het argumentatieproces

- Ganzenbeheer ligt voor iedereen gevoelig, de reden waarom verschilt.
- De geïnterviewden hechten veel waarde aan de formele of informele rol van de belangengroep die zij vertegenwoordigen.
- Niet alle rollen hebben evenveel 'maatschappelijk of democratisch gewicht' waardoor door sommige aangedragen argumenten minder zwaar kunnen wegen.
- Animal Rights en de Dierenbescherming hebben veel maatschappelijk gewicht. De Dierenbescherming is flexibeler in haar ideologie en daarmee toegankelijker als gesprekspartner.
- De Provincie heeft het meeste democratische gewicht, maar heeft moeite om de maatschappelijke wensen met elkaar te verenigen doordat de meningen sterk uiteenlopen.
- De WBE heeft de minste inspraak en wordt strikt als uitvoerende partij beschouwd. Deze eenheid is daardoor ook kwetsbaar.
- De agrariër is gedupeerde in het conflict vanwege de economische schade die hij lijdt. Hij heeft moeite met de maatschappelijke legitimiteit. Enerzijds is er begrip voor een veranderend natuurbeeld, maar anderzijds ook behoefte aan effectief beheer.

Gelijkheid en rechtvaardiging

De complexiteit van het conflict zit ook in verdeelde verantwoordelijkheden: 'De ganzenproblematiek is een maatschappelijk probleem, daar kan niet alleen de agrarische sector zorg voor dragen. Het is ook een probleem van het waterschap (waterkwaliteit), het ministerie van Infrastructuur (verkeersveiligheid) en de TBO's/omgevingsdienst (hygiëne op recreatieterreinen)' – interview met agrariër. Provincies verschillen qua beleid, wat het gevoel van ongelijke behandeling in de hand werkt. 'In Noord-Holland krijg je 5% en in Zuid-Holland 20% terwijl de overlast even groot kan zijn (schadecompensatie). Via het IPO (provinciaal overleg) moeten meer eenduidige afspraken worden gemaakt' – interview met agrariër.

Op een meer persoonlijk niveau voelen met name de jagers zich in het nauw gedreven tussen wat hen volgens de regels is toebedeeld en waar ze vervolgens op maatschappelijk niveau op bekritiseerd worden. Medewerkers van de provincie herkenden zich in dat gevoel: 'We maken beleid als Provincie zijnde, dat is in ieder geval juridisch, democratisch gelegitimeerd. Er is kennelijk een meerderheid die zegt: ga dat zo maar doen. Die jagers die voeren dat uit, wij houden daar toezicht op. En vervolgens is er een groepje mensen die zich kennelijk onvoldoende gehoord weet via de politiek of wat dan ook, en gaat dan niet op het binnenplein van het Provinciehuis demonstreren om maar iets te noemen, maar gaat dan de uitvoerders van het beleid persoonlijk hinderen en aantasten eigenlijk in hun persoonlijke levenssfeer.' '[...] dat ganzen redden, dat staat haaks op het beleid van de provincie die juist zegt: er moeten veel minder ganzen zijn, want het is een groot probleem.' Het onrechtvaardige gevoel bij jagers heeft volgens de WBE met name te maken met de manier waarop Animal Rights zich manifesteert (zie onze beschouwing over vorm), want inhoudelijk zijn alle respondenten het erover eens dat het goed is dat er een maatschappelijke discussie over de jacht ontstaat. 'Iemand die ergens op tegen is, dat mag en kan, maar dan moet je in Den Haag gaan demonstreren en niet

bij ons in het veld, want wij zijn gewoon aan het doen wat we moeten doen, wat in opdracht van de provincie uitgevaardigd is' – interview met WBE.

Bijdrage van gelijkheids- en rechtvaardigingargumenten aan het argumentatieproces

- Ganzenproblematiek wordt gezien als een maatschappelijk probleem.
- Verdeelde verantwoordelijkheden (democratische legitimiteit) en verdeeld beleid bevorderen onvrede en argwaan over ongelijke behandeling.
- Er is een maatschappelijk/democratisch conflict: de provincie heeft een democratisch mandaat en stelt het beheerplan vast, maar stuit vervolgens op maatschappelijk protest.
- Agrariërs en WBE zijn hier de dupe van. Zij opereren als 'stootkussen' tussen democratische/juridische legitimiteit (aangenomen plan) en maatschappelijke legitimiteit (protest Animal Rights) anderzijds.

Vrijheid en vrije markt

Dat ganzen economische schade veroorzaken, wordt door iedereen erkend. Ook mensen die kritisch zijn op jachtactiviteiten kunnen aan de hand van voorbeelden toch begrip tonen voor de noodzaak om in te grijpen. Kritiek op faunabeheer is niet nieuw, maar de druk neemt wel toe naarmate de economische belangen groter worden. '... Er is natuurlijk altijd heisa over faunabeheer. Er zijn altijd juridische procedures, er zijn altijd Statenvragen en noem maar op. En dat concentreerde zich nu allemaal rondom de ganzen, wat ook in euro's gezien het grootste probleem is natuurlijk' – interview provincie.

Bijdrage van vrijheids- en vrijemarktargumenten aan het argumentatieproces

- Economische argumenten zijn voor iedereen te begrijpen; de oplossing is het probleem.
- Naarmate het economisch probleem groter is, neemt de maatschappelijke druk ook toe. Wanneer is wat acceptabel?

(Technisch debat) kwantificering, efficiëntie en planning

Het conflict over ganzenbeheer is met name een ideologisch versus een economisch conflict. Desalniettemin zijn er ook technische argumenten genoemd. Zo wordt er getwijfeld aan de doelstellingen van omliggende natuurterreinen en de inzet van terreinbeherende organisaties en aan de effectiviteit van verjagen. 'Toen zaten er wel veel weidevogels (vroeger; twintig jaar geleden) en nu zitten er geen weidevogels en Staatsbosbeheer doet het hele jaar rond niets. En waarom niet? Die ganzen verdrijven alles, dus buiten dat zijn er nog zoveel argumenten om iets wel te doen' – Interview WBE. 'Afschot is nodig omdat de drie stappen die daarvoor gebeuren (lente-afschot van partners, eieren behandelen, ganzen in de rui vangen/vergassen) op dit moment niet consequent worden uitgevoerd. Alleen als alle vier de stappen worden voltooid kan je het aantal ganzen effectief terugbrengen' – interview met agrariër.

Inhoudelijk is er ten aanzien van de jacht een technisch probleem met de afvoer van de hoeveelheid dode ganzen: 'Ze gaan nu een op een naar de Rendak, de verbranding. We zijn verplicht om zoveel mogelijk ganzen te schieten. [...] Wildhandel in Amsterdam wil ze niet eens meer hebben omdat ze er zoveel hebben' – interview WBE.

Op grond van efficiëntie en planning zijn alle geïnterviewden het erover eens dat de organisatie van de pilot zorgvuldiger had gekund.

Bijdrage van technische argumenten aan het argumentatieproces

- De legitimiteit van natuurbeleid wordt in twijfel getrokken doordat de doelstellingen onduidelijk zijn en/of als er niet naar wordt gehandeld of ze niet worden gehandhaafd.
- Een technisch probleem met de afvoer van dode ganzen kan de maatschappelijke legitimiteit aantasten.

Juridische en Europese verplichtingen

Het ganzenbeleid is zowel Europees als provinciaal versnipperd en dat levert frustraties op. In de ene provincie mag je bepaalde soorten wel afschieten en aan de andere kant van de sloot ineens niet. Dierenrechtenorganisaties zijn hiervan op de hoogte en maken regelmatig gebruik van de juridische inconsistentie om het faunabeheer aan de kaak te stellen. 'Er zijn diverse partijen die verschillende juridische procedures aanspannen tegen onze besluiten om wat voor beheer dan ook mogelijk te maken, en Animal Rights is er daar één van. Daarnaast heb je bijvoorbeeld de Faunabescherming en Fauna for Life en de

Vogelbescherming in een enkel geval. De Dierenbescherming soms ook. De Natuur en Milieufederatie, en ik vergeet er vast nog wel één. Dus eigenlijk ieder besluit wat wij nemen wat mogelijk maakt om dieren te doden zeg maar, wordt onderwerp van een juridische procedure' – interview provincie.

Waar dierenrechtenorganisaties juridische argumenten gebruiken tegen het faunabeheer, gebruikt de WBE juridische argumenten juist als rechtvaardiging van hun handelen. 'Uiteindelijk worden we nu ook genoemd in de wet en zijn we uitvoerend, dus het is op zich niet meer los te denken. Dan doe je voor je gevoel eigenlijk alles goed' – interview WBE.

Bijdrage van juridische argumenten aan het argumentatieproces

Juridische legitimiteit kan handelingen bevestigen (wij handelen binnen de wet) of juist onderuithalen (dit klopt niet aan het beleid).

4.5 Conclusies ganzenbeheer Hoeksche Waard

Sterke identiteiten/ideologieën beperken de retorische mogelijkheden.

Zo valt iemand die pertinent tegen het doden van dieren is, moeilijk tot compromissen over de jacht te overtuigen. De Dierenbescherming durft zich genuanceerder op te stellen en is daarom ook onderdeel van de FBE.

De inhoud en vorm van de argumentatie lijken gerelateerd aan verschillende actoren en aan verschillende soorten legitimiteit.

Met name Animal Rights doet haar voordeel met juridische argumenten. De wildbeheereenheid is op zoek naar de juridische grondslag om zichzelf beter te kunnen verweren tegen de acties van Animal Rights. De provincie twijfelt aan de democratische legitimiteit van de geuite argumenten: is het niet een heel kleine, maar luide groep?

Wettelijke afspraken bevorderen de machtspositie van tegenstanders van de jacht in termen van impressiemanagement. Intimidatie lijkt een juridisch schaakspel:

- Actiegroepen zijn zeer goed geïnformeerd over wat zij wettelijk wel en niet mogen doen. Zo bepalen ze nauwkeurig hun positie op de openbare weg zonder het verkeer te hinderen en hanteren ze intern een strikt non-agressiebeleid. Het (ver)hinderen van jachtactiviteiten doen zij met name door ganzen te waarschuwen met toeters en spandoeken en tegenwoordig ook steeds vaker met vliegers. Om bewijs te verzamelen leggen zij beelden van jachtmisstanden vast op film. De provincie is verplicht om naar bewijzen te vragen als zij een klacht ontvangt. Jagers claimen dat hun tegenstanders met het plaatsen van filmpjes op hun website een gechargeerd beeld van de waarheid schetsen. De WBE stelt inmiddels bodycams beschikbaar, zodat jagers ook hun kant van het verhaal kunnen laten zien.
- In het begin hebben jagers vaker de politie gebeld om melding te maken van demonstranten. Als de politie dan ter plekke komt, is zij verplicht om eerst de jagers te vragen om zich te legitimeren omdat zij dragers van een vuurwapen zijn. Als demonstranten kunnen bewijzen dat jagers onwettelijk gedrag vertonen, verliezen die jagers hun ontheffing. Daarom wordt de lokale politie er nu steeds minder vaak bij betrokken. Ook heeft de provincie een gratis cursus 'Omgaan met agressie' georganiseerd voor de jagers.
- Tegenstanders beweren dat de politie steeds minder vaak ter plekke komt omdat de beweringen van de jagers niet rechtsgeldig gemaakt kunnen worden. De urgentie om langs te komen zou daardoor minder zijn.
- Actiegroepen melden hun demonstraties niet van tevoren aan. Ze worden door lokale contacten op de hoogte gesteld van geplande jachtactiviteiten. De burgemeester heeft op grond hiervan tweemaal een demonstratie laten beëindigen, maar is uiteindelijk niet in het gelijk gesteld. Volgens de rechtbank deden de demonstranten niets wat de openbare orde heeft verstoord.
- Tegenstanders van de jacht spannen regelmatig rechtszaken aan om te voorkomen dat het Faunabeheerplan wordt aangepast. Daardoor kan het afschotcijfer niet worden bijgesteld op grond van recente populatiecijfers. Als de tegenstanders winnen, wordt dat breed uitgemeten op (sociale) mediakanalen. Als de provincie in het gelijk wordt gesteld, wordt dat juist meestal niet grootschalig vermeld, want het is een worsteling voor de communicatieafdeling om goedkeuring voor afschot positief te framen.
- Sinds de intreding van de Wet Natuurbescherming (2017) is de provincie verplicht om kritische partijen te betrekken bij het opstellen van onder andere faunabeheerplannen. Dit heeft er onder meer toe geleid dat

jagers niet meer de nek van een dier mogen omdraaien als dat niet meteen dood is na afschot. In plaats daarvan moeten zij het dier doden met een priem die direct door het hoofd van het dier wordt gestoken. Dat kan een bloederig tafereel opleveren. Tegenstanders van de jacht zetten beelden online waarop te zien is dat ganzen worden 'doodgeslagen'.⁸

- Eerst waren de demonstraties functioneel omdat ze aandacht vroegen voor het doden van ganzen, maar daarna ging de focus naar het beroep op het recht van demonstratie/burgerrecht.

Verskillende communicatiestrategieën leiden tot een onevenredige representatie van perspectieven.

Tegenstanders van de jacht hebben een zeer actieve communicatiestrategie, waardoor het lijkt alsof dit een hele grote groep is:

- Tegenstanders hebben een zeer actieve communicatiestrategie. Ze schrijven regelmatig brieven, opiniestukken, blogs en socialemediaposts. Ze vragen ook actief de aandacht van de lokale en landelijke media. Anderzijds geeft Animal Rights ook aan dat er in de krant heeft gestaan dat zij vuurwerk zouden hebben gebruikt en dat zij wild zouden hebben afgepakt van jagers. Beide acties worden ontkend.
- WBE, TBO's en provincie houden zich juist bewust meer op de achtergrond als het gaat over faunabeheer. De provincie merkt op dat het soms lijkt alsof de mening van actiegroepen breder gedragen wordt dan wat zij in praktijk ervaren.
- De enige uitzondering was na de pilot. WBE zag kans om commentaar te leveren op de inzet van de Dierenbescherming. Jager Joost werd geprezen om zijn inzet. De Dierenbescherming koos ervoor om niet te reageren. Animal Rights reageerde wel en zei van niets te weten.
- De provincie doet met filmpjes een poging om het ganzenbeheer in een positiever daglicht te zetten. Ook wordt een poging gedaan om de consumptie van ganzenvlees te promoten. Jagen wordt geschetst als 'oogsten uit de natuur'.

⁸ Onderzoek naar de jacht | Animal Rights

5 Schoorl: duinbossen of stuifduinen

Dit hoofdstuk gaat over een plan voor bomenkap in Schoorl. Eerst volgt een korte beschrijving van de belangrijkste doelen, belangen en betrokkenen en de acties van deze betrokkenen. Vervolgens zoomen we in op een tweetal sleutelscènes, om meer zicht te krijgen op de interactie tussen vorm en inhoud en de relatie met de verschillende vormen van legitimiteit. De sleutelscènes worden beschreven aan de hand van de dramaturgische theorie. In sleutelscène 1 wordt gekeken naar de opkomst van het protest in 2016. Ten tweede volgt het moment van het burgerinitiatief en het bereikte compromis. We besluiten met een aantal conclusies.

5.1 Beschrijving spel

Bij de Noord-Hollandse plaats Schoorl ligt het breedste en hoogste duingebied van Nederland. Twee eeuwen geleden was dit een stuifduinengebied. Aan het begin van de negentiende eeuw waren bij Schoorl de problemen met verstuiwing enorm groot. In de loop van die eeuw zijn er veel pogingen gedaan om de verstuiwingen tegen te gaan door bossen aan te planten. W.C.H. Staring schreef in 1863 bijvoorbeeld een artikel met de titel 'Hoe onze duinen in dennenbossen te veranderen zijn'. De grove den sloeg niet goed aan, maar aan het eind van de negentiende eeuw lukte de bebossing wel dankzij de aanplant van met name de Corsicaanse en de Oostenrijkse den.

In 2007 zijn de Schoorlse Duinen aangewezen als Natura 2000-gebied. In 2009 wordt een begin gemaakt met het opstellen van een Natura 2000-beheerplan. Terwijl dit plan nog in ontwikkeling is, breken in 2009, 2010 en 2011 grote branden uit in het gebied. Veel bos en heide gaan verloren. In augustus 2009 gaat het om 56 ha, in oktober 2009 om 15 ha, in april 2010 om 45 ha en in mei 2011 om 160 ha.

Na de branden wordt parallel gewerkt aan het herstel van de bossen en het opstellen van een beheerplan. Het beheerplan is gereed in oktober 2016. In november is hierover een informatiebijeenkomst gehouden door Staatsbosbeheer en de provincie Noord-Holland. Tijdens deze informatiebijeenkomst wordt het voor een breder publiek duidelijk dat het beheerplan ook inhoudt dat een deel van het bestaande bos gekapt zal worden om het verstuiwen weer mogelijk te maken en zo de oude toestand weer te herstellen. Deze bijeenkomst vormt voor een deel van de deelnemers aanleiding om zich tegen dit plan te gaan verzetten. Zij beginnen met de actiegroep Het Schoorlse Bos Moet Blijven.

De actiegroep heeft een petitie opgezet en in december 2016 een protestbijeenkomst georganiseerd. De petitie is verspreid via sociale media en is ondertekend door 17.000 mensen. De protestbijeenkomst, in het kerkje van Groet met aansluitend een stille tocht, trekt honderd mensen.

In januari 2017 heeft de actiegroep de Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied (de huidige Duinstichting) opgericht. Deze stichting voert verschillende acties tegen de maatregelen die voortvloeiden uit het N2000-beheerplan. Zo wordt er in 2019 bezwaar gemaakt tegen een vergunning die de gemeente heeft verleend voor het kappen, stobben verwijderen en afgraven van de humuslaag, voor het Van Steijnbos en het Leeuwenkuilbos.

Rond deze tijd komt er ook een landelijke discussie op gang over de vraag of het wel wenselijk is om bossen te kappen, omdat die bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering. Uiteindelijk besluit de provincie om de kap wel door te laten gaan. Dit is voor de actiegroep aanleiding om een burgerinitiatief te starten. In Noord-Holland is het mogelijk om te verzoeken een onderwerp te agenderen voor inhoudelijke behandeling in de Provinciale Staten. Dit verzoek moet worden ondertekend door minstens vijfduizend kiesgerechtigde inwoners van Noord-Holland.

De actiegroep heeft in november 2019 een burgerinitiatief aangeboden in het provinciehuis in Haarlem dat door 8500 mensen is ondertekend. Hiervoor hebben zij ook bekende Nederlanders gemobiliseerd. Bekende

auteurs als Adriaan van Dis, journalist Margriet Brandsma en acteur en kunstschilder Jeroen Krabbé steunen het protest.

Dit initiatief is echter niet tot stemming gekomen. In februari-maart 2020 wordt een compromis gesloten tussen gedeputeerde Rommel en de stichting. De provincie zegt toe alleen 7,6 hectare van het Dr. Van Steijnbos te kappen en het Leeuwenkuilbos te sparen. Pas na monitoring van de gevolgen van de kap in het Van Steijnbos zal worden besloten of verdere kap nog nodig is. Onderdeel van het compromis is dat de stichting het burgerinitiatief zal intrekken, wat ook is gebeurd.

In juni 2021 publiceert de Provincie Noord-Holland het ontwerp-Natuurbeheerplan 2022. Op de ambitiekaart is wel uitgegaan van de kap van het Leeuwenkuilbos, Frederiksbos en Baaknobos. De stichting ziet dit als afwijking van het bereikte compromis en eerdere uitspraken van de Provincie. Er is opnieuw contact gezocht met de gedeputeerde en er is in juli 2021 een zienswijze⁹ ingediend.

5.2 Sleutelscène 1: protestbijeenkomst in kerkje Groet

Sleutelscène

Als eerste sleutelscène hebben we gekozen voor de protestbijeenkomst in december 2016, met een stille tocht die ook de start was van een petitie en de eerste manifestatie van de actiegroep Het Schoorlse Bos Moet Blijven. Het was ook het eerste moment waarop er publiekelijk bezwaren werden geuit tegen het N2000-beheerplan.

Voorgeschiedenis

In 2009, 2010 en 2011 zijn er verschillende branden in de Schoorlse duinen geweest, waardoor grote stukken bos zijn afgebrand. In overleg met bewoners is gewerkt aan herstelplannen. Vanuit Staatsbosbeheer, DLG (later RVO) is dit gecombineerd met het opstellen van een beheerplan voor N2000. In dit beheerplan is gekozen voor de omvorming van een deel van het bos naar stuifduinen. In het najaar van 2016 heeft Staatsbosbeheer voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd met zo'n tachtig deelnemers, waardoor het plan breder bekend werd. Hieraan voorafgaand is er veel lokale publiciteit geweest over het plan.

De aanleiding hiervoor is ophef over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Dit maakt uitbreiding van de (intensieve) veehouderij in de omgeving van N2000-gebieden mogelijk, omdat de regeling voorsorteert op een daling van de neerslag van stikstof door bestaand beleid en extra maatregelen. Deze regeling wordt door de provinciale Partij van de Dieren geframed als '*megakap voor megastallen*'. Dat leidt tot veel publiciteit over het gebied. Los van de PAS-commotie komt de kap van bomen op zich ter discussie te staan.

Een informatiebijeenkomst over het N2000-beheerplan in november 2016 brengt veel mensen, gealarmeerd door de lokale pers, bij elkaar. Tijdens deze informatiebijeenkomst wordt het duidelijk dat het beheerplan ook inhoudt dat een deel van het bestaande bos gekapt zal worden om het verstuiven weer mogelijk te maken en zo de oude toestand weer te herstellen. Deze bijeenkomst vormt voor een deel van de deelnemers de aanleiding om zich tegen dit plan te gaan verzetten. Zij beginnen met de actiegroep Het Schoorlse Bos Moet Blijven.

Frontstage

Op 22 december 2016 is er een protestbijeenkomst in het witte kerkje van Groet, dicht bij het duingebied. Er komen honderd mensen op af. Foto's van de bijeenkomst geven een beeld van een volle kerk. Tijdens de bijeenkomst houdt Jan Engelbregt van de Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied een wat meer 'zakelijke' PowerPoint-presentatie over de voorgeschiedenis. Hierin vat hij de bezwaren tegen het verdwijnen van duinbossen¹⁰ inhoudelijk samen en roept hij Staatsbosbeheer en de provincie op om met alle betrokkenen een nieuw plan te maken, gericht op het herstel van de natuur.

⁹ Een zienswijze is een reactie van een belanghebbende op een ontwerp-besluit van de overheid.

¹⁰ 'Duinbossen' wordt in de Natura 2000-context gebruikt als het gaat om bossen die bepaalde natuurkwaliteiten hebben en op grond daarvan aan die term voldoen (voornamelijk loofbossen). De dennenbossen waar het hier over gaat worden dus wel gezien als 'bossen in het duin' of 'bossen in de duinen' maar niet als 'duinbossen'.

Daarmee bedoelen de actievoerders het herstel van het bos zoals dat er voor de branden was. De presentatie benadrukt dat de bewoners misleid zijn: zij dachten dat er werd gewerkt aan herstel van de brandschade, maar er werd gewerkt aan een plan voor omvorming van bos naar stuifduinen. Joke Volkers van de Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied houdt vervolgens een meer mobiliserende speech, waarin zij het handelen van Staatsbosbeheer aan de kaak stelt en pleit voor een ander plan en meer betrokkenheid van de bewoners. De presentaties krijgen veel bijval van de zaal waarin vooral sympathisanten zitten.

Na de bijeenkomst in de kerk, inclusief een minuut stilte, vertrekt een deel van de aanwezigen voor de stille tocht door het inmiddels donkere natuurgebied. Hiervoor is vooraf toestemming gevraagd aan SBB, de eigenaar van het gebied.

Staatsbosbeheer wist vooraf van deze bijeenkomst. Een medewerker van Staatsbosbeheer is incognito aanwezig in de zaal. Staatsbosbeheer is in eerste instantie afwachtend in zijn communicatie. Uiteindelijk komt er een reactie via het boswachtersblog, sociale media en een lokaal persbericht.

Frontstage zet Staatsbosbeheer in op inhoudelijke middelen: onderzoek en voorlichting. Staatsbosbeheer pikt twee argumenten op uit de presentaties van de actiegroep: het risico dat het dorp zou overstuiven en de mogelijke wateroverlast door het kappen van dennen en vernatting van duinvalleien. Daarom start het een onderzoek naar deze twee onderwerpen.

Backstage

De actiegroep heeft de bijeenkomst als een steun in de rug ervaren en is verdergegaan met actievoeren en met het versterken van de interne organisatie. Er zijn wel wat discussies geweest over de actiemiddelen, maar in het algemeen wordt gekozen voor een 'net' protest. De toon moet redelijk en beschaafd blijven. Er is veel samengewerkt met deskundigen, ook van buiten het gebied, om argumenten te ontzenuwen. Er zijn hiervoor ook mensen benaderd die zich manifesteerden in de landelijke discussies over het kappen van bossen. Men vindt het frustrerend dat Staatsbosbeheer telkens met nieuwe, iets gewijzigde argumenten komt. De woorden die Staatsbosbeheer gebruikt variëren telkens. Dit wordt beleefd als onbetrouwbaar.

Staatsbosbeheer is verrast en voelt zich aangesproken door de kritiek. 'We hadden ons verhaal niet meteen in orde.' Vanuit Staatsbosbeheer wordt het conflict opgevat als een strijd tussen emotie en ratio, waarbij Facebook een belangrijke katalyserende rol speelt.

Backstage is er expliciet gewerkt aan een communicatiestrategie. Staatsbosbeheer zet in op een betere en duidelijker uitleg van het N2000-plan. Hierin spelen de lokale vrijwilligers een grote rol. Later wordt ook gebruikgemaakt van informatiemarkten in plaats van informatiebijeenkomsten. Staatsbosbeheer richt zich daarbij op de eigen rol als uitvoerder. De besluitvorming ligt bij de provincie, die zich in dit geval terughoudend opstelt.

Tabel 5.1 Handelingen van de actiegroep.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
PowerPoint-presentatie tijdens protestbijeenkomst	Door zakelijk en inhoudelijk te argumenteren en overtuigen en medestanders te zoeken. (Tactisch te typeren als zelfpromotie)	Herstel is niet het herstel van brandschade. Het eigenlijke onomkeerbare doel ervan is omvorming van het landschap.	Traditie en identiteit: de waarde van de toestand van vóór de branden.	Democratische legitimiteit Maatschappelijke legitimiteit (niet expliciet)	Voor deze bijeenkomst was nog niet duidelijk dat er een substantiële groep tegenstanders bestond.
Speech tijdens protestbijeenkomst	Zij (beweren) - wij (weten)-tactiek. Om een beeld van onbetrouwbaarheid te creëren, met de	We zijn misleid, we zijn niet betrokken. Duinbos is minder stikstofgevoelig dan stuifduin.	Gelijkheid en rechtvaardigheid	Democratische legitimiteit Maatschappelijke legitimiteit.	Deze speech maakte de relatie tussen actiegroep en Staatsbosbeheer, die tot

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
	intentie veel mensen te mobiliseren. Tactiek om de incompetentie van de ander te laten zien versus de eigen verantwoordelijke stellingname (zelfpromotie).	We willen een nieuw plan, opgesteld met betrokkenen, 14.000 mensen staan achter ons (wat blijkt uit de petitie)		Wat minder de democratische legitimiteit	dan toe nauwelijks manifest was, tot twee partijen.
Minuut stilte en stille tocht	Gericht op de diepe betekenis van wat er plaatsvindt, ter versterking van het mobiliserende karakter (tactiek: voorbeeldig gedrag).	Het is niet te benoemen, zo erg is het	Identiteit, traditie en relatie. Deze vorm verwijst impliciet naar andere zeer ernstige gebeurtenissen	Normatieve legitimiteit	Hier werd ook SBB als grondeigenaar aangesproken. Toestemming geven voor het betreden van hun gebied na zonsondergang? Toestemming kwam, maar werkte niet de-escalerend. Voorkwam misschien wel sterkere escalatie.

Off stage

Twee belangrijk off stage-partijen zijn de provincie en de gemeente. Beide zijn belangrijk in de besluitvorming en vergunningverlening, maar zijn bij de bijeenkomst afwezig. Zoals gezegd heeft de provincie zich terughoudend opgesteld. De gemeente heeft later wel een rol gespeeld. Een paar maanden later (begin 2017) heeft de gemeente bezwaren verzameld (40 vragen) en die doorgegeven aan Staatsbosbeheer. Dat heeft alle vragen beantwoord. Die zijn via het college van B&W doorgestuurd naar de gemeenteraad en naar de actiegroep.

Reflectie

De scène waar het hier om gaat is er eigenlijk een van een speler die met een dramatisch gebaar komt. De reacties hierop vinden vooral backstage plaats. Hierboven zijn de argumenten van de actiegroep nader in beeld gebracht, zowel wat betreft vorm als inhoud.

Deze uiting van de actiegroep leidt in de periode daarna tot verschillende reacties bij Staatsbosbeheer, zie hieronder in tabel 5.2.

Tabel 5.2 Handelingen van Staatsbosbeheer.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Actievoerders moeten op de paden blijven bij het stil protest en eerst toestemming vragen	Deels invulling van een formele rol. Anderzijds een bevestiging van de rol van SBB	Hou je aan de regels	Juridische verplichtingen, nl. de rol van SBB als terreinbeheerder	Juridische legitimiteit: dit is onze taak	Zie tabel 5.1

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie-tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Undercover meedoen aan protestbijeenkomst	Belangrijk om uit de eerste hand te weten wat er gebeurt (competentie-tactiek)	Bewust niets zeggen	Gelijkheid: nl. openbaarheid	Democratische legitimiteit:	Erkenning dat het om een tegenpartij ging
Blog, lokaal persbericht	Uitlegstrategie (verontschuldigingstactiek)	De natuur wordt echt beter	Duurzaamheid: een oorspronkelijke toestand die natuurlijker is	Democratische legitimiteit	Creëerde een verhouding van 'meester-leerling'
Start een nieuw onderzoek	Gericht op het inhoudelijk toetsen van de bezwaren. Rationele strategie in het kader van tactische zelfpromotie.	Laten we het goed uitzoeken en ons laten leiden door de uitkomsten	Kwantificering: ratio, feiten	Democratische legitimiteit	Deze partij moeten we serieus nemen en met de goede wapens bestrijden. Dit maakte de relatie eigenlijk gelijkwaardiger

Terugkijkend is deze scène te zien als een belangrijk dichotomiserend moment. Voor de actievoerders is het de eerste duidelijke uiting en een vorm van mobilisatie. Voor Staatsbosbeheer is het een signaal dat het N2000-plan dat door Gedeputeerde Staten is vastgesteld zonder dat Provinciale Staten daar vragen over stelde, in de regio veel controversiëler blijkt te zijn dan op het provinciale niveau. Naast de inhoudelijke keuze voor omvorming van bos naar stuifzand, roept het protest vragen op over met name de stijl van werken. De protestactie kan worden gezien als een expressief dichotomiserend moment.

5.3 Sleutelscène 2: burgerinitiatief naar provincie

Sleutelscène

Doordat de provincie de mogelijkheid tot het indienen van een burgerinitiatief heeft opengesteld, ziet de actiegroep een nieuwe weg om het beleid te beïnvloeden.

Frontstage

De actiegroep zoekt met grote regelmaat de media op en heeft daarmee veel succes. Mede doordat de voorzitter goede connecties heeft, zijn er diverse bekende schrijvers opgetrommeld. De strategie van de actiegroep is zeer sterk dichotomiserend, waarbij scherpe tegenstellingen, tussen doelen in het beleid, maar vooral tussen actoren, worden geschetst. Het lijkt een 'als je niet voor ons bent, ben je tegen ons'-strategie te zijn. Frontstage stelt de actiegroep ook de integriteit van medewerkers van de provincie en van Staatsbosbeheer ter discussie. Dat wordt als onprettig ervaren. Medewerkers van Staatsbosbeheer zijn door onbekenden (zeer waarschijnlijk niet vanuit de actiegroep) online bedreigd over het beleid in Schoorl. Off stage-partijen stappen soms over naar de frontstage, bijvoorbeeld de lokale vogelwerkgroep. Aanvankelijk betoogt de actiegroep dat het kappen van het bos slecht zou zijn voor bepaalde vogels. De vogelwerkgroep is naar aanleiding daarvan naar de frontstage gekomen en heeft uitgesproken dat dat naar hun mening niet klopt.

Backstage

De respondenten bij de provincie zien de actiegroep als een meester in het bewerken van de backstage. Ze hebben veel ingangen naar bestuurders en relevante organen en stakeholders en krijgen steeds weer een voet tussen de deur, ook als andere partijen vinden dat alle argumenten zijn uitgewisseld en dat ze uitgepraat zijn. Dan blijkt toch plotseling een bestuurder, politieke partij of gemeente aanvullende wensen te hebben of andere keuzes te maken. De provincieambtenaren hebben het gevoel dat ze steeds weer nieuwe inhoudelijke argumenten tegengeworpen krijgen, die ze vervolgens weerleggen, waarna er weer andere of net anders verwoorde zaken naar boven komen. Ook hebben ze een keer water bij de wijn gedaan bij de afhandeling van het burgerinitiatief. De provincie heeft daardoor het gevoel dat het nooit genoeg is voor de actiegroep. De sfeer in het overleg is niet altijd als prettig ervaren. Ook hebben ambtenaren het gevoel dat afspraken niet altijd of niet geheel worden nagekomen. De provincie zegt dat ze graag overleg wil 'op basis

van feitelijke argumenten', maar heeft het gevoel dat niet alle feiten achter de argumenten van de actiegroep kloppen. Als ze daar dan wetenschappelijke studies tegenover zetten, komt de actiegroep weer met nieuwe, andersoortige argumenten. Dat vinden ze lastig werken. Backstage spelen er ook veel emoties, waarbij de boosheid en felheid van de actiegroep soms als intimiderend worden ervaren.

Off stage

Belangrijke off stage-partijen zijn Staatsbosbeheer, gemeenten, de Tweede Kamer, bekende Nederlanders en de vogelwerkgroep. Staatsbosbeheer is in sleutelscène 1 al uitgebreid aan bod gekomen. De actiegroep zet diverse off stage-partijen in binnen een uitgekende strategie om invloed uit te oefenen bij de provincie. Die voelt zich soms genooddaakt om water bij de wijn te doen, bijvoorbeeld om een gemeente over de streep te trekken die door de actiegroep onder druk was gezet. Vragen in de Tweede Kamer, ingestoken door de actiegroep, veroorzaken weer nieuwe druk op de provincie, evenals uitspraken door bekende schrijvers (dankzij een directe link met de uitgeverij van de schrijvers).

Tabel 5.3 Handelingen van de actiegroep.

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatie- tactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Mobiliseren van een groot aantal stemgerechtigde Noord-Hollanders om het burgerinitiatief te ondertekenen	Strategie om ook bekende Nederlanders te benaderen en hun ondertekening publiek bekend te maken. (Combinatie van zelfpromotietactiek en exemplarische tactiek)	'Stop de boskap'. Bossen geven luwte, zijn goed voor het klimaat.	Schoonheid en duurzaamheid, i.c. het algemeen gevoel dat bossen goed zijn voor het welzijn en beschermen tegen klimaatverandering.	Maatschappelijke legitimiteit	Riep wrevel op vanwege het gebrek aan diepgang en het gemak waarmee sociale media werden ingezet
Manifestatie in het provinciehuis waarbij het burgerinitiatief werd aangeboden.	Zelfpromotie: een indiening breed onder de aandacht brengen. Met name voor pers en leden provinciale staten.	Stop de boskap, toegelicht met een veelheid aan inhoudelijke argumenten. Vooral de veelheid moest overtuigen	Rechtvaardigheid en de gevoeligheid van politiek en bestuur voor de achterban	Er werd een beroep gedaan op de maatschappelijke legitimiteit met als doel de politieke legitimiteit te ondergraven	Bevestigde dat de stichting niet zou stoppen. Riep een gevoel van vermoeidheid op
Overleg met provincie	Integratietactiek, naar aanleiding van de uitnodiging van het bestuur, die ook voor de actievoerders verrassend was.	Stop de boskap, toegelicht met de eerdergenoemde inhoudelijke argumenten	Gelijkheid: de mogelijkheden van gewone mensen worden aangetast	Maatschappelijke legitimiteit	Toegang tot het bestuur gaf actievoerders macht, maar het bestuur leek in te grijpen in lopend beleid. Beleidsdiscussie werd bestuurlijk
Formele intrekking van burgerinitiatief door middel van een ondertekende brief op internet	Integratietactiek, als blijkt dat Provinciale Staten zal tegenstemmen	We hebben een goed compromis bereikt en deels onze zins gekregen	Rechtvaardigheid: een goed compromis		Bestuur was tevreden, maar beleidsmakers minder. Voor de terreinbeheerder was het een vorm van de-escalatie

Tabel 5.4 Handelingen van de provincie (alle bevinden zijn subjectief op basis van de gesprekken met de respondenten bij de provincie).

Stijl (argumenteren)		Inhoud (argumenten)			Effect
Vorm	Zelfpresentatietactieken	Claim	Beroep op (indeling B&T)	Legitimiteit die in het geding is	Verhouding tussen actoren
Aankondiging burgerinitiatief (BI)	Provincie hoorde vanuit de gemeenschap dat de actiegroep handtekeningen aan het verzamelen was voor een burgerinitiatief				
Formele check op burgerinitiatief	Provincie staat open voor burgerinitiatief, er wordt een expliciete check gedaan op de criteria hiervoor	Burgerinitiatief voldoet niet aan de eisen, omdat het staand beleid is. Uiteindelijk besluit PS om het initiatief wel ontvankelijk te verklaren	Juridisch	Juridische legitimiteit	
Veel pogingen om via diverse kanalen in gesprek te gaan bij de provincie	Actiegroep heeft goede contacten en een effectieve strategie om invloed uit te oefenen	Bestuurders moeten rekening houden met wensen van omwonenden	Benutten van behoefte van diverse bestuurders om open te staan voor input van burgers	Democratische (of input) legitimiteit	
Overleg met actiegroep	De argumenten van de actiegroep worden als zeer flexibel ervaren en de onderbouwing niet altijd geloofwaardig. Ambtenaren denken dat er twee basale redenen aan ten grondslag liggen: verschillende natuurbeelden en visies op de gewenste natuur (bos versus duin) en het gevoel dat de natuur al zo sterk onder druk staat, dat iedereen daarom van de natuur moet afblijven (dus ook geen bos kappen)	Voor het gevoel shoort de actiegroep selectief in beschikbare wetenschappelijke informatie. Een breed palet van inhoudelijke en wetenschappelijke argumenten komt langs, zoals het belang van bos voor klimaat, het behoud van soorten die specifiek in dat type bos voorkomen (bijv. vogels), dat de stikstofdepositie niet zal afnemen door kap etc. De waarheid wordt hierbij soms geweld aangedaan	Diverse ecologische en milieucclaims	Wetenschappelijke kennis	

5.4 Gebruik en proces van argumenten

Deze paragraaf gaat in op de verschillende argumenten die Boltansky en Thévenot (2006) hebben onderscheiden en hoe die zijn terug te vinden in de casus.

Duurzaamheid

Duurzaamheid speelt een grote rol in de argumentaties in Schoorl. De actoren interpreteren die term op verschillende manieren. Vanuit de provincie en Staatsbosbeheer gaat het bij duurzaamheid met name om het ecologische aspect van duurzaamheid. De keuze voor het kappen van bos komt voort uit een bepaalde visie op het herstel hiervan. Het gangbare natuurbeeld in de periode voor het bebossen van de duinen in de tweede helft van de negentiende eeuw is hierbij het uitgangspunt, mede gebaseerd op een redenering die op een hoger schaalniveau wordt gehanteerd: met name in Schoorl zijn de kansen voor het herstel van de oude duinsituatie het grootst. Deze keuze wordt formeel gelegitimeerd (zie ook hieronder) vanuit het door de provincie vastgestelde N2000-beheerplan.

De actiegroep van bewoners zet een andere definitie van duurzaamheid in. Aan de ene kant met een ecologische argumentatie, waarin wordt gewezen op het verdwijnen van bijzondere soorten die horen bij het ecosysteem van de huidige bossen. Aan de andere kant gebruiken zij de klimaatverandering en met name het vasthouden van CO₂ als duurzaamheidsargument.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Het duurzaamheidsargument heeft een dichotomiserend effect op het proces. Het wordt verschillend geïnterpreteerd en vooral gebruikt om de verschillen aan te scherpen en het eigen gelijk te versterken.

Inspiratie en schoonheid

De claim inspiratie en schoonheid wordt met name door de actiegroep ingezet. Zij wijzen op de schoonheid van het huidige bos, waarvan kan worden genoten en dat momenten van inspiratie en herstel oplevert.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Inspiratie en schoonheid hebben een mobiliserend effect op de actiegroep. Voor overheidsinstanties is deze claim te subjectief om in stelling te brengen.

Identiteit en traditie

Voor de actiegroep spelen identiteit en traditie een grote rol. Veel mensen identificeren zich met het bestaande landschap dat al meer dan honderd jaar bestaat en daardoor een connectie heeft met concrete ervaringen van ouders en grootouders. Het argument wordt ingezet om bijvoorbeeld te beargumenteren dat het stuiven van de duinen in het verleden een bedreigende natuurkracht was. De overheden grijpen echter terug op een nog oudere traditie, die uit de tijd van voor de bebossing.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Identiteit en traditie spelen een grote rol als motief voor de actiegroep. Maar met name het objectiveerbare aspect van verstuivingsrisico wordt ingezet als argument, ook visueel met foto's van verstuiwing van fietspaden.

Gelijkheid en rechtvaardiging

Gelijkheid en eerlijkheid spelen bij de actiegroep als motief een grote rol en worden ook als argument ingezet. Men voelt zich achtergesteld en machteloos tegenover de grote krachten die de overheid kan mobiliseren. Het gaat om ongelijkheid in de beschikbaarheid van menskracht om plannen en rapporten te produceren, maar ook over talige machtsuitoefening. De actiegroep heeft het gevoel dat als een onderwerp besproken wordt, de overheden de discussie een andere kant op sturen door andere termen te gebruiken. Ook vindt men de term herstelplan oneerlijk, omdat het in de ogen van de actiegroep niet gaat om het herstel van het landschap van voor de branden, maar om het creëren van een nieuw landschap. Verder verwijst de actiegroep naar ongelijkheid in de achtergrond van de betrokkenen: de intellectuelen zijn voor het kappen van bos en de gewone mensen voor de instandhouding van het bos.

Voor Staatsbosbeheer is het van belang dat de actiegroep niet de gehele bevolking vertegenwoordigt, maar een specifieke lokale groep. Een brede groep mensen, zowel uit de directe als de wijdere omgeving wordt niet gehoord.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Gelijkheid en eerlijkheid zijn krachtige argumenten, die bij uitstek tot gevolg hebben dat partijen uit elkaar worden gedreven. Indirect hebben ze een David versus Goliath-effect op betrokkenen in andere delen van het land. Die krijgen toch het idee dat een klein dorpje strijdt tegen een machtige overheid.

Vrijheid en vrije markt

Argumentatie op basis van vrijheid speelt geen voorname rol in de discussie over het kappen van bossen in Schoorl.

(Technisch debat) kwantificering, efficiëntie en planning

Bij het kappen van bossen is het technische debat een dominant strijdtoneel. Macht en tegenmacht komen hier bij elkaar. De provinciale overheid en Staatsbosbeheer gebruiken met name deze rechtvaardiging in hun

argumentatie. Zij zien dit technische aspect eigenlijk ook als het enige toegestane strijdtoneel: de lijn van de inhoud. Ook de actiegroep zet zwaar in op het technische debat en probeert vanuit het hele land deskundigheid te vergaren en diverse technische argumentaties van Staatsbosbeheer tot op het bot te fileren. Toch heeft het technische debat de partijen op bepaalde momenten ook dichterbij elkaar gebracht. Bijvoorbeeld toen de actiegroep werd uitgenodigd om mee te beslissen over welke bomen konden worden gerooid. Beide partijen zien het technische debat dus ook als een plek om elkaar te vinden.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Het technische debat (de inhoud) speelt vaak een dichotomiserende rol, maar wordt door de partijen ook gezien als plek om op onderdelen dichterbij elkaar te komen.

Juridische en Europese verplichtingen

De juridische verplichtingen uit het N2000-beheerplan worden aangevoerd als argument voor de bomenkap. De reden van de kap is namelijk het laten stuiven van duinen en daarmee het realiseren en behouden van onder andere grijze duinen. Die natuur moet worden beschermd volgens de N2000-wetgeving die voortvloeit uit Europese verplichtingen zoals de Habitatrichtlijn. Op onderdelen van procedures is er een aantal discussies geweest over de wijze waarop die regels zijn geïnterpreteerd en uitgevoerd.

Bijdrage aan het argumentatieproces

Het benoemen en inzetten van (onderdelen van) bestaande regelgeving wordt regelmatig gebruikt in de argumentatie tegen bomenkap. Staatsbosbeheer en provincie ervaren dit als lastig, maar dit domineert het proces niet.

5.5 Conclusies

De clash in Schoorl is niet alleen een clash tussen opvattingen over het al dan niet kappen van bos, maar ook een clash tussen het gebruikte type argumenten. In grote lijnen staan argumentaties op basis van inspiratie en schoonheid, traditie en schoonheid en gelijkheid en rechtvaardigheid tegenover argumentaties op basis van ecologische duurzaamheid, efficiency en verplichtingen in de vorm van eerder genomen besluiten.

Het is niet waarschijnlijk dat deze verschillende typen argumenten inhoudelijk bij elkaar komen. Daarvoor zijn geheel nieuwe *boundary concepts* nodig, die echter niet zonder meer ontstaan. Deze komen vaak tot stand door een verandering van de externe omstandigheden, waardoor 'the stage' een heel andere 'setting' krijgt (Hajer, 2005). Daarnaast zijn de dichotomiserende procesvormen belangrijk.

6 Conclusies

Bij de ontwikkeling en uitvoering van het natuurbeleid ontstaan er regelmatig discussies, onder andere vanwege verschillende opvattingen over de natuur en verschillende ideeën over de aanpak van de ontwikkeling of bescherming van natuur. In een eerder onderzoek over de legitimiteit van natuurbeleid is ingegaan op de dynamiek tussen juridische, democratische en maatschappelijke legitimiteit en is gekeken naar maatschappelijke legitimiteit in het bijzonder (Van Dam et al., 2024). In dit vervolgonderzoek hebben we ingezoomd op de argumentatieprocessen binnen die dynamiek van legitimiteiten en hebben we naast de inhoud van de argumenten ook de vorm waarin de argumenten zijn gegoten onderzocht. De onderstaande tekst en paragrafen volgen de eerder geformuleerde onderzoeksvragen.

6.1 Inhoudelijke argumenten

De casussen over ganzenbeheer in de Hoeksche Waard en bomenkap in Schoorl laten een *verscheidenheid aan argumenten* zien. De zes argumenten van Boltansky en Thévenot (2006), namelijk 1. Duurzaamheid, 2. Inspiratie en schoonheid, 3. Traditie en emotionele betrokkenheid, 4. Gelijkheid en rechtvaardigheid, 5. Vrijheid en vrije markt en 6. Kwantificering, efficiëntie en planning, evenals 7. Juridische en Europese verplichtingen (door ons toegevoegd) komen alle terug in beide casussen. Daarbij valt op dat in de argumentatie rond de bomenkap in Schoorl zwaarder geleund wordt op argumenten als duurzaamheid en inspiratie en schoonheid ('bomen zijn mooier') dan bij het ganzenbeheer. In de Hoeksche Waard zijn het technische debat en de juridische verplichtingen (Animal Rights voert veel rechtszaken over dieren) belangrijker.

Ook valt op dat de *interpretatie van en opvatting over een bepaald type inhoudelijk argument per actor verschillen*. Zo zijn er duurzaamheidsargumenten die zowel vóór als tegen de jacht pleiten. In Schoorl gebruikt zowel de actiegroep als Staatsbosbeheer duurzaamheidsargumenten. Daarbij zie je in grote lijnen dat de actiegroep enerzijds een groter ecologisch verhaal inzet in de argumentatie tegen de kap – de klimaatcrisis en het CO₂-opnemend vermogen van bomen – en anderzijds de argumenten wat specifiek zoekt, bijvoorbeeld in het verloren gaan van een bepaalde vlinder, terwijl Staatsbosbeheer met zijn argumenten vooral aanhaakt bij een 'groter ecologisch verhaal'.

Verder valt op dat *argumenten worden aangepast aan de situatie* en verschuiven in de tijd. Per sleutelscène en in bepaalde mate per gremium (bijv. in publieke ruimte, in een raadszaal of rechtszaal) worden er iets andere argumenten gebezigd. We zien in de casussen niet alleen terug dat er flexibel wordt omgesprongen met argumenten waarvan de specifieke actoren, veelal de actievoerders, denken dat die effect hebben, maar de partijen spreken ook uit dat men het ingewikkeld vindt dat er gedurende het proces wordt gewisseld in argumenten. Dat wordt door sommigen als niet integer ervaren. Een voorbeeld hiervan is de actiegroep in Schoorl die het lastig vindt dat Staatsbosbeheer met wisselende argumenten komt. Overigens ervaren medewerkers van Staatsbosbeheer dat anders: zij vinden juist dat hun argumenten in de loop der tijd niet per se veranderen, maar aan duidelijkheid winnen.

6.2 Vorm van argumenten

Gedurende een beleidsproces worden argumenten in verschillende vormen ingezet. Tijdens de verschillende sleutelscènes zijn bijvoorbeeld de vormen protest en samenwerking te ontwaren. Sommige argumenten zijn vooral assertief van aard, zoals protesten die mobiliserend en/of intimiderend werken. Assertieve argumenten worden vaak ingezet om dingen uit te vergroten of kracht bij te zetten. Andere argumenten zijn defensief, denk bijvoorbeeld aan de voorbereidingen die door diverse partijen zijn getroffen om terug te kunnen vallen op juridische kaders. Defensieve argumentatievormen worden eerder gebruikt om argumenten van een opponent te kunnen ontkrachten.

Ook kan gesteld worden dat de *vorm uitmaakt*. Dit wordt ook letterlijk door verschillende actoren uitgesproken dat juist 'de manier waarop' hen stoort; *juist de vorm lijkt dus tot ergernis te leiden, maar ook tot effect*. Met name protest wordt als moeilijk ervaren door degenen tegen wie het protest gericht is. In de situatie van het ganzenbeheer leiden de protesten in het gebied er ook toe dat jagers op het moment van protest vaak stoppen met jagen en daarnaast hebben betrokkenen de indruk dat er ook na een protest minder wordt gejaagd. De partijen zijn zoekende in hoe ze op bepaalde vormen – en dat betreft met name protest – moeten reageren en hun reactie kan in de loop der tijd ook veranderen. Een voorbeeld daarvan zijn de jagers in de Hoeksche Waard die tijdens protestacties niet meer ingaan op de protesten en stoppen met het bellen van de politie. In Schoorl hebben sommige betrokkenen de indruk dat de argumentatievorm, de inzet van bekende Nederlanders bij het ondertekenen van het burgerinitiatief, effect leek te hebben op de houding van het provinciaal bestuur.

Tevens lijkt met name *het combineren van vormen effect te hebben*. Het gaat dan om effect in termen van aandacht creëren, niet in termen van doelen bereiken. Zo lijkt Animal Rights als tegenstander van de ganzenjacht een relatief klein groepje te zijn dat veel aandacht weet te genereren. Dit effect lijkt ook te maken te hebben met de verscheidenheid aan ingezette acties: Animal Rights verstoort jachtpartijen, zorgt voor tegengeluid in de media, voert juridische procedures en filmt jachtmisstanden. Ook in Schoorl is er sprake van een combinatie van (creatieve) vormen.

Verskillende communicatiestrategieën zorgen voor een onevenredige representatie van perspectieven. Met name de protesterende partijen hebben vaak een zeer actieve communicatiestrategie die veel indruk maakt en de suggestie wekt dat het een grote groep betreft.

In beide casussen is er sprake van een conflictsituatie en alles overziend kunnen we zeggen dat er in beide situaties sprake is van dichotomiserende effecten. Daarbij lijkt het erop dat inhoudelijke argumenten soms dichotomiserend werken, maar dat de *vorm van de argumenten een versterkende dichotomiserende werking kan hebben*.

Vormen die de-dichotomiserend werken, hebben vaak te maken met herkenning en erkenning van de ander, waardoor er ook daadwerkelijk contact wordt gemaakt en er een uitwisseling kan plaatsvinden. Intimidatie is een argumentatievorm waarmee de standpunten van de ander juist niet herkend en erkend worden en uitwisseling moeilijker is, vandaar de dichotomiserende werking.

6.3 Legitimiteit en processen van argumentatie

Als we kijken naar hoe de verschillende argumenten en processen van argumentatie samenhangen met juridische, democratische en maatschappelijke legitimiteit, dan valt in de casussen het volgende op: in de Hoeksche Waard wordt met name een beroep gedaan op maatschappelijke legitimiteit en juridische legitimiteit en bij tijd en wijle op democratische legitimiteit. Er is sprake van protest en intimidatie, wat zich niet alleen manifesteert bij maatschappelijke legitimiteit, maar ook een juridische uitwerking heeft. Het lijkt erop dat een klein groepje relatief veel geluid maakt en dat de (combinatie van) gekozen vormen om hier handen en voeten aan te geven relatief veel effect heeft. Een belangrijk aspect hierin is ook dat deze groep een bredere discussie aanboort en zo aanhaakt op een breder gevoel van hoe we wel of niet met dieren moeten omgaan. Mensen associëren de boodschap met iets wat breed gedragen wordt, terwijl het niet helemaal duidelijk is of dat daadwerkelijk zo is. In Schoorl speelt in het eerste sleutelmoment met name de maatschappelijke legitimiteit en tijdens het tweede sleutelmoment de democratische legitimiteit, waarbij bijvoorbeeld de actiegroep aangeeft er onvoldoende bij betrokken te zijn.

Ten slotte lijken de *inhoud en vorm van de argumentatie gerelateerd aan verschillende actoren, maar ook aan verschillende soorten legitimiteit*. Zo lijkt de discussie over maatschappelijke legitimiteit veelal met assertieve argumenten te worden gevoerd en heeft de argumentatie over democratische en juridische legitimiteit vaak een meer defensieve vorm. Rondom maatschappelijke legitimiteit zie je vaak protesten, marsen, petitie's etc. die te bestempelen zijn als vormen die schommelen tussen mobilisatie (massa maken) en intimidatie (indruk maken). Ook (sociale) media spelen hier een belangrijke rol in. Filmpjes hebben een

groot bereik, maar daarvoor geldt wel dat je daar continu op moet inzetten, zodat het niet iets eenmaligs blijft. Ook de combinatie van vorm en inhoud, bijvoorbeeld met inhoudelijke argumenten aanhaken bij de landelijke discussies, lijkt strategisch in het beïnvloeden van, in dit geval, de maatschappelijke legitimiteit. Soortgelijke combinaties van vorm en inhoud lijken ook te werken bij juridische en democratische legitimiteit.

6.4 Discussie

De bevindingen uit dit rapport laten zien dat de legitimiteit van het natuurbeleid een dynamisch en relationeel proces is, waarbij zowel de inhoud als de vorm van de argumentatie bepalend zijn voor de acceptatie van het beleid door verschillende groepen. Uit de dramaturgische aanpak komt naar voren dat legitimiteit niet slechts wordt afgeleid uit juridische of democratische structuren, maar ook sterk wordt beïnvloed door de maatschappelijke perceptie en de vormgeving van de argumentatie. Deze benadering sluit aan bij inzichten uit het werk van Hajer (1995), die in zijn discoursanalyse benadrukt hoe beleidsprocessen worden gevormd door 'storylines' en symbolische kracht in plaats van louter rationele afwegingen.

Dramaturgische analyse is een methodiek die nog niet veel is toegepast binnen het onderzoek naar natuurbeleid. We denken dat dit wel van waarde is, omdat de manier waarop verschillende partijen dingen beleven en de emoties die het oproept erg van invloed is op beleidsacceptatie en de ervaren legitimiteit van natuurbeleid (Van Dam et al., 2024). Wel denken we dat de dramaturgische analyse zoals die hier is toegepast nog meer kan worden toegespitst op de praktijk van natuurbeleid en natuurontwikkeling en in die zin aan zeggingskracht kan toenemen.

Een belangrijk inzicht uit het rapport is dat de betekenis en toepassing van argumenten fluctueren afhankelijk van de actoren, de situatie en de timing, waarbij actoren argumenten inzetten afhankelijk van het verwachte maatschappelijke effect. In situaties waarin de betrokkenen een tegenstrijdig belang hebben, zien we in de beide casussen met name een assertieve aanpak en wordt de maatschappelijk legitimiteit van natuurbeleid expliciet aangesproken. Het gebruik van (sociale) media, de inzet van bekende personen en demonstraties vergroten de publieke zichtbaarheid van een standpunt, en daarbij worden verschillende vormen van zelfpresentatie strategisch ingezet, zoals gecategoriseerd in het werk van Hart et al. (2019). Defensieve vormen van argumentatie zijn niet altijd zichtbaar, en in elke casus speelt ook een juridisch proces dat zich deels op de achtergrond (back stage) afspeelt. Rechterlijke uitspraken daarentegen, zijn voor de partij die in het gelijk is gesteld een bron van argumenten die assertief kunnen worden ingezet om de juridische legitimiteit te vergroten. Deze tactische omgang met legitimiteit roept vragen op over transparantie en representativiteit in beleidsprocessen.

Daarnaast laat de casuïstiek zien dat sociale media en visuele communicatie bijdragen aan de onevenwichtige representatie van belangen. In eerder onderzoek is de rol van de media bij burgerinitiatieven (Salverda et al., 2013) en burgerverzet tegen natuurbeleid (Duineveld, 2010) onderzocht, maar nog niet heel uitgebreid en ook niet in termen van machtsdynamiek.

Ten slotte onderstreept het rapport dat combinaties van argumenten en tactieken succesvoller zijn in het genereren van brede steun. Het is daarbij belangrijk om ons te realiseren dat pluraliteit en conflicten niet alleen obstakels zijn voor beleid, maar ook gezien kunnen worden als inherent aan legitiem beleid.

6.5 Lessen

Welke lessen kunnen de verschillende actoren die zich bezighouden met natuurbeleid nu trekken als het gaat om de inzet van en omgang met verschillende argumentatieprocessen?

- **Vorm maakt uit – aandacht voor de vorm geeft (meer) betekenis aan de inhoud.** Analyses en reacties in de natuurbeleidspraktijk zijn veelal inhoudelijk ingestoken. Wij pleiten voor meer aandacht voor de vorm. Wie wil overtuigen, kent niet alleen de inhoud, maar kan ook overweg met de vorm van de

argumenten. Dit kan zich bijvoorbeeld manifesteren in de manier waarop contact wordt gemaakt met burgers en andere partijen.

- **Een combinatie van inhoudelijke argumenten en verschillende argumentatievormen, die tevens een beroep doen op verschillende soorten legitimiteit lijkt succesvol.** Actiegroepen voeren inhoudelijke argumenten aan op basis van hun inschatting van het effect ervan, en hetzelfde geldt voor de vorm waarin de argumenten worden gegoten en op welke legitimiteit een beroep wordt gedaan. Als dit heel succesvol is, dan moeten overheden zich afvragen in hoeverre de maatschappelijke legitimiteit breed ter discussie staat of dat het een kleine groep betreft. Juist combinaties van inhoudelijke argumenten, die ook verschillende vormen kennen en die een beroep doen op verschillende soorten legitimiteit, lijken succesvol. Dit hoeft overigens niet binnen één partij te gebeuren, je ziet ook voorbeelden van een combinatie van actoren, waarbij de ene actor protest voert en de maatschappelijke opinie activeert en de andere actor juist de samenwerking opzoekt.

Literatuur

- Aarts, N., B. Ruysenaars, C. Steuten, & A. van Herzele, (2015). Natuur en beleid betwist. Een analyse van de aard en het verloop van online discussies over implementatie van natuurbeleid in Nederland. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Working Paper 9.
- Benford, R.D. & Snow, D.A. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual review of sociology*, 26(1), 611-639.
- Beunen, R. & Aarts, M.N.C. (2020). Legitimiteit als overtuigingsstrategie bij besluitvorming en de gevolgen daarvan voor natuur en natuurbeleid.
- Birch, P.(2019). *Dramaturgical Methods*. The SAGE Handbook of Qualitative Business and Management Research Methods: Methods and Challenges. Sage Publications, 2017. 170-186.
- Bokhorst, A. M. (2014). Bronnen van legitimiteit: Over de zoektocht van de wetgever naar zeggenschap en gezag.
- Boltanski, L. & Laurent Thévenot. 2006. On justification : economies of worth, Princeton studies in cultural sociology. Princeton: Princeton University Press.
- Buijs, A. & Boonstra, F., red. (2020). Natuurbeleid betwist: visies op legitimiteit en natuurbeleid. Zeist, KNNV Uitgeverij.
- Buijs, A., Donders, J. & van Dam, R. (2017). Ervaringen met burgerparticipatie bij Staatsbosbeheer : leren van twee casestudy's [1 online resource (PDF, 47 pages): illustrations]. Geraadpleegd via <https://doi.org/10.18174/412001>
- Buijs, A. & Lawrence, A. (2013). Emotional conflicts in rational forestry: towards a research agenda for understanding emotions in environmental conflicts. *Forest Policy and Economics*, 33, 104-111.
- Buijs, A.E., Mattijssen, T. J. & Kamphorst, D.A. (2013). Framing: de strijd om het nieuwe natuurbeleidsverhaal. *Landschap: tijdschrift voor landschapsecologie en milieukunde*, 30(1), 33-41.
- CLM (2015). Faunabeheerplan ganzen Zuid-Holland 2015-2020. https://www.clm.nl/uploads/pdf/866-CLMrapport-Faunabeheerplan_Ganzen_ZH2015-2020-web.pdf
- Devine-Wright, P. (2005). Beyond NIMBYism: towards an integrated framework for understanding public perceptions of wind energy. *Wind Energy: An International Journal for Progress and Applications in Wind Power Conversion Technology*, 8(2), 125-139.
- Dewulf, A., Gray, B., Putnam, L., Lewicki, R., Aarts, N., Bouwen, R., & Van Woerkum, C. (2009). Disentangling approaches to framing in conflict and negotiation research: A meta-paradigmatic perspective. *Human relations*, 62(2), 155-193.
- Duineveld, M., van Dam, R.I., During, R., & van der Zande, A.N. (2010). The importance of being nimby; Een essay over burgerverzet en erfgoed (No. dl. 4). Wageningen UR.
- Gamson, W. A. (1992). Talking politics. University of Cambridge.
- Gardner, William L. & Avolio, B.J. (1998). 'The charismatic relationship: A dramaturgical perspective.' *Academy of management review* 23.1 (1998): 32-58.
- Goffman, E.. (1978?) *The presentation of self in everyday life*. Londen: Harmondsworth, 2978.
- Hajer, M.A. (2005). Setting the Stage: A Dramaturgy of Policy Deliberation. *Administration & Society*, 36(6), 624-647. <https://doi.org/10.1177/0095399704270586>
- Hajer, M.A. (2009). Authoritative Governance: Policy Making in the Age of Mediatization. Oxford: Oxford University Press.
- Hart, W., Tortoriello, G.K. & Richardson, K. (2019). Profiling public and private self-consciousness on self-presentation tactic use. *Personality and Individual Differences*, 147, 53-57.
- Lee, S.J., Quigley, B.M., Nesler, M.S., Corbett, A.B. & Tedeschi, J.T. (1999). Development of a self-presentation tactics scale. *Personality and individual differences*, 26(4), 701-722.
- Lewicki, R.J., Gray, B. & Elliott, M. (red.). (2003). *Making sense of intractable environmental conflicts: frames and cases*. Washington, DC: Island press.
- Melman, D. & Sierdsema, H. (2017). Weidevogelscenario's: Mogelijkheden voor aanpak van verbetering van de weidevogelstand in Nederland. (Wageningen Environmental Research rapport; No. 2769), (Sovon-rapport; No. 2017/22). Wageningen Environmental Research. <https://doi.org/10.18174/417827>

Provincie Zuid-Holland. 22 juli 2016. Antwoord van de Gedeputeerde Staten op de vragen van A.H.K. van Vliegen (PvdD). Nummer 3204. Onderwerp: Opzettelijke mishandeling ganzen.

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (2022). Natuurinclusief Nederland: natuur overal en voor iedereen. Den Haag. Digitale uitgave

Salverda, I., van der Jagt, P., & Top, J. (2013). Sociale media: nieuwe wegen naar sociale innovatie. Een verkenning van de rol van internet en sociale media bij het ontstaan van sociale innovatie. Zo doen wij dat hier.

Schön, D.A. & M. Rein (1994) Frame Reflection: Toward the Resolution of Intractable Policy Controversies, New York: Basic Books.

Staring, W.H.C. (1863) Hoe onze duinen in dennenbossen te veranderen zijn, artikel in De Nederlandsche Spectator.

Van Veen, P.A.F. & van der Sijs, N. (1997), Etymologisch woordenboek: de herkomst van onze woorden, 2^e druk, Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen.

Van Dam, R., de Haas, W., Buijs, A., van Eldik, Z. & Mattijssen, T. (2024). *Het spel der Legitimiteiten. Sturingsmogelijkheden in de maatschappelijke legitimiteit van natuurbeleid.*

www.fbezh.nl (Faunabeheereenheid Zuid-Holland)

Joost Kant ganzen(ver)jager van het jaar, vrijwillige inzet van Animal Rights en Dierenbescherming geflopt (wbe-amerkant.nl) www.wbe-amerkant.nl/nieuws/5068-joost-kant-ganzen-ver-jager-van-het-jaar-vrijwillige-inzet-van-animal-rights-en-dierenbescherming-geflopt.php

<https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/natuur-landschap/natuurrijk-zuid/faunabeheer/ganzen/#h2e5b142a-e012-48fd-8cb4-130db97e687f>

Verantwoording

WOT-rapport: 167

BAPS-projectnummer: WOT-04-010-037.16

Wij willen graag onze waardering uitspreken voor de vertegenwoordigers van de verschillende organisaties die aan dit onderzoek hebben deelgenomen. Hun bereidheid om ervaringen en inzichten te delen, heeft een essentiële bijdrage geleverd aan het tot stand komen van dit rapport. Wij danken hen hartelijk voor hun tijd en betrokkenheid.

WOT Natuur & Milieu hecht grote waarde aan de kwaliteit van eindproducten. Een review van de rapporten op wetenschappelijke kwaliteit door een referent maakt standaard deel uit van het kwaliteitsbeleid. Graag willen wij Roel During bedanken voor het uitvoeren van de review van dit onderzoeksrapport. Zijn kritische blik en waardevolle suggesties hebben een belangrijke rol gespeeld bij het verbeteren van het rapport. Daarnaast willen we de verschillende medewerkers van het PBL en de WOT bedanken voor hun hulp en inbreng.

Gereviewd door

functie: onderzoeker

naam: Roel During

datum: 2-4-2025

Akkoord Extern contactpersoon

functie: Hoofd WOT Natuur & Milieu

naam: Paul Hinssen

datum: 22-9-2025

Akkoord Intern contactpersoon

naam: Irene Bouwma

datum: 16-10-2025

Recent verschenen WOT-rapporten

150	Walther, C.M., D. Stomph en R.I. van Dam (2023). <i>Sociale impact van de landbouwtransitie.</i>
151	Brouwer, F., F.B.T. Assinck, T.T.L. Harkema, C. Teuling en D.J.J. Walvoort (2023). <i>Actualisatie van de bodemkaart in de gemeente Vijfheerenlanden; Herkartering van de verbreiding van veen.</i>
152	Kuindersma, W., J. van den Berg, F.G. Boonstra, D.A. Kamphorst (2023). <i>De weerbaarheid van beleidsintegratie in de veenweiden; Het gebied Aldeboarn-De Deelen.</i>
153	Walvoort D.J.J., P. Gerritsen, M. Knotters (2023). <i>Kartering grondwaterspiegeldiepte in Flevoland; Actualisatie van een deel van het grondwater-spiegeldieptemodel van de Basisregistratie Ondergrond (BRO).</i>
154	Aar, M.C.A. van, A. Jellema, F. Langers en D. van Doren (2023). <i>Provinciaal beleid voor het versterken van de relatie tussen natuur en economie; Een inventarisatie van provinciale invullingen van de ambitie 'natuur en economie' uit het Natuurpact.</i>
155	Sanders, M.E., F. Langers, R. ter Harmsel, L.A.G. van Duijvendijk, W. Kuindersma (2023). <i>Methodevernieuwing voor ex-postbeleidsevaluatie natuurherstel; Casus 'geelbuikvuurpad' en 'grijze duinen'.</i>
156	Kamphorst, D.A. en J.L.M. Donders (2023). <i>Groen voor gezondheidspreventie: ervaringen in twee gemeenten; Een verkenning van sturingsmogelijkheden om het benutten van groen voor gezondheidspreventie te bevorderen.</i>
157	Eldik, Z.C.S. van & R.I. van Dam (2024). <i>Maatschappelijke visies op de toekomst van landbouw en natuur; Achtergrondrapport Landbouw-Natuurverkenning.</i>
158	Bouwma, I.M., M.J. Josemans, R. Pouwels, L.B. Sparrius, P. van Els, H. Sierdsema, G. Bos, C.A.M. van Swaay, L.G.J. van Bussel, J. Schild, P. Giesen, R. Michels & P.C. Roebeling (2024). <i>Het effect van natuurherstelmaatregelen op vaatplanten, dagvlinders en broedvogels; Een systematische literatuuranalyse en beoordeling van vier gebieden op basis van SNL-monitoring.</i>
159	Walther, C.M., D. Kamphorst, W. Nieuwenhuizen (2024). <i>Financieringsregelingen voor omschakeling van agrarische bedrijven tegen het licht.</i>
160	Gerritsen, A.L., R.A.M. Schrijver, C.M. Walther, H.J. Agricola. (2024). <i>Natuur en landbouw versterken in gebiedsprocessen; Inzicht in relatiegerichte interventielogica's in gebiedsgerichte aanpakken.</i>
161	Kamphorst, D.A., W. Nieuwenhuizen, P.P. Kuiper & F. Harleman (2024). <i>Drie decennia natuurrealisatie in de Krimpenerwaard; Inzicht in de werking en doorlooptijd van grondinstrumenten.</i>

162	Mattijssen, T.J.M., T.A. de Boer, R. Michels, D. van Wonderen (2024). <i>De inzet van burgers voor natuur en groen in Nederland; Een representatieve enquête onder groene vrijwilligers.</i>
163	Teuling, C., D.J.J. Walvoort, T.T.L. Harkema, G. Bakker, P.A. Gerritsen, M. de Keizer, H.L.E. de Groot, T.P. van Tol-Leenders (2024). <i>Basiskaarten en hydrofysische gegevens van het natuurlijke systeem: actualisatie in het stroomgebied van de Raam (waterschap Aa en Maas).</i>
164	Dam, R.I. van, W. de Haas, A.E. Buijs, Z.C.S. van Eldik, T.J.M. Mattijssen en J.L.M. Donders (2024). <i>Het spel der legitimiteiten; Sturingsmogelijkheden voor maatschappelijke legitimiteit van natuurbeleid.</i>
165	Pleijte, M., D.A. Kamphorst, I.E. Salverda, C.M. Walther, N. Nuesink (2024). <i>Provinciaal beleid voor biodiversiteit buiten het Natuurnetwerk; Inzicht in beleidsstrategieën buiten het Natuurnetwerk van drie provincies voor biodiversiteit. Achtergrondrapport voor de derde Lerende Evaluatie van het Natuurpact.</i>
166	Roo, N. de, E. Giesbers, R. van Zandbrink (2025) <i>Leren van uitfasen van 'onwenselijke' praktijken; Een bijdrage aan het debat over een toekomstbestendig platteland.</i>
167	Dam, R.I. van, Z.C.S. van Eldik, W.de Haas en A.E. Buijs (2025). <i>Het spel der overtuiging; Argumentatie en legitimatie van het natuurbeleid bij ganzenbeheer en bomenkap.</i>

Thema Periodieke Evaluatie Natuurbeleid

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T 0317 48 54 71
E info.wnm@wur.nl
wur.nl/wotnatuurenmilieu

ISSN 1871-028X

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.900 medewerkers (7.100 fte), 2.500 PhD- en EngD-kandidaten, 12.700 studenten en 80.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

